

POMOSPOST

Spiegelpeer

Programma 12e Souvenirs
van Eeuwen

Vruchtbladrollers

Colofon

Pomospost is een kwartaaluitgave van de Noordelijke Pomologische Vereniging

Redactie Pomospost

Jan Veel: *eindredacteur / pomologische onderwerpen*

Harm Moek: *redactie*

Jans Koops: *redactie, bestuurszaken, advertenties*

Angela Wolbers: *redactie, tekstcorrectie (www.blikoptaal.nl)*

Contact Pomospost

Molenweg 122, 9365 PH Niebert

E-mail: janveel@hotmail.com

Tel.: 0594-549173

Website: www.npv-pomospost.nl

Aanleverdata kopij:

Winter 16/10, voorjaar 15/1

Lidmaatschap

U ontvangt de Pomospost bij het lidmaatschap van de NPV en dit kan op elk moment ingaan. Het lidmaatschap kost € 30,- per jaar. Beëindiging van het lidmaatschap dient voor 1 december per e-mail of per brief doorgegeven te worden aan de ledenadministratie.

Ledenadministratie: N. Hovinga

E-mail: nico-zushovinga@hetnet.nl

Contributie en betalingen

ING: 254692 t.n.v. NPV te Assen

Rabobank: 38.28.84.442 t.n.v.

NPV te Assen

NPV-bestuur

Voorzitter: Charley Erkens

E-mail: charley.erkens@planet.nl

Tel.: 0317-350634

Secretaris: Nico Hovinga

E-mail: nico-zushovinga@hetnet.nl

Tel.: 0513-646865

Penningmeester a.i.: Heim Nagelhout

E-mail: h.nagelhout@planet.nl

Tel.: 0525-682470

Leden: Roelf Koning, Gerard Brouwer

Algemeen secretariaat NPV

Tel.: 0513-646865

De Pomospost is gedrukt op FSC-papier en verstuurd in biologisch afbreekbaar plastic.

Telenga Media Groep

Telefoon: 0513 - 630 630

www.telengamedia.nl

6

Welke oude leiperen zijn geschikt voor een historische tuin?

Oude leipeer te Kerk-Avezaath.

16

12e Souvenirs van Eeuwen

Historische fruitrassententoonstelling 6 en 7 oktober.

22

Vorstschade 2012

2012, een fruitjaar om niet snel te vergeten of juist wel?

24

Metselbijen

Veel efficiënter voor de bestuiving dan de honingbij.

34

Vruchtbladrollers

Leefwijze, herkenning en bestrijding.

INHOUD

6 Pomologie

Bij een historische tuin passen leiperen van een oud perenras. De keuze daarin is echter beperkt. De appel Jonagold, hoewel geen oud ras, wordt veel op onze determinatiedagen aangeboden. Daarom eens aandacht voor deze heerlijke appel. Al is de kersentijd voorbij, toch staan we stil bij de vraag of we zure of zoete kersen moeten kiezen. Verder veel aandacht voor de discussie over de registratie en determinatie van fruitrassen.

22 Kijk op de boom

Het is een teleurstellend fruitjaar geweest, vooral wat betreft de opbrengst van peren en steenfruit. Marten Pelleboer belicht de oorzaken hiervan. Met-selbijen zijn voor de bestuiving van boomgaarden belangrijker dan honingbijen. Daarom deze soort eens in het zonnetje gezet.

15 Vraag en antwoord

Een start wordt gemaakt met de rubriek Vraag en antwoord. In dit nummer vragen over perziken, de pruim Opal en de Kersappel.

27 NPV-nieuws

Hierin het verslag van de algemene ledenvergadering van 7 april jl. Drie kandidaat-bestuursleden, Marianne van Lienden, Tamme Katuin en Marcel Tross, stellen zich voor. Verder een verslag van twee activiteiten.

33 Ziekten en plagen

Op veel vruchtbomen zien we geheel of gedeeltelijk opgerolde blaadjes. Daarbinnen zit een spinsel en een rupsje van een bladroller. De verschillende bladrollers worden beschreven. De schade van bladrollers is overigens beperkt.

VAN DE VOORZITTER

Voor u ligt alweer het herfstnummer van de Pomospost. Terwijl ik dit nu opschrijf (eind augustus) worden de pruimen en de vroege rassen van appels en peren geoogst. Veel mensen zijn terug van vakantie en het gewone leven gaat weer verder. De NPV is samen met de Fruithof volop bezig met de voorbereidingen van Souvenirs van Eeuwen.

Het bestuur is bezig met de voorbereidingen van de extra ALV in november. Eind september zal duidelijk zijn of de statuten van de vereniging moeten worden aangepast. Nadere berichten volgen. In deze extra vergadering houden we ook verkiezingen voor nieuwe bestuursleden. Op dit moment zijn er vanuit het bestuur al 3 kandidaten bekend, nl. Marianne van Lienden uit Mantinge, Marcel Tross uit Neede en Tamme Katuin uit Nagele. In het zomer-nummer had ik ook aangekondigd dat Pim Anneveld uit Elburg kandidaat zou zijn, maar helaas heeft hij zich teruggetrokken i.v.m. met veel andere werkzaamheden. Elders in dit nummer stellen de kandidaten zich nader voor aan de leden. Ook nu weer een oproep aan leden die zich eventueel beschikbaar willen stellen voor een functie als bestuurslid. U kunt met mij contact opnemen voor nadere informatie.

Op dit moment zijn we ons als bestuur ook aan het voorbereiden op het beleid van de komende jaren. In december zullen we een beleidsdag houden. We gaan dan bespreken met welke zaken we ons de komende jaren zullen bezighouden, dit alles op basis van de eerder vastgestelde notitie Fris en Fruitig (zie website).

Ook vanaf deze plaats van harte welkom op de Souvenirs van Eeuwen die wordt gehouden op 6 en 7 oktober in de Fruithof. Op 6 oktober bent u extra welkom dat is nl. de dag speciaal voor leden. U kunt rekenen op een interessante tentoonstelling, lezingen, demonstraties en presentaties. Tot 6 oktober in de Fruithof.

Charley Erkens
Voorzitter NPV

Heeft u een leuk artikel voor de Pomospost?

Stuur uw artikel samen met beeldmateriaal naar janveel@hotmail.com

* Foto's bv 1024 pixels of hoger. Grote bestanden (boven 5 Mb) graag via www.wetransfer.com versturen.

In de regio

Regiovertegenwoordigers (informatie over NPV-activiteiten)

Friesland:

Griet Bergsma, tel.: 0513-529357
e-mail: grietbergsma@hetnet.nl
Aafke Meinesz, tel.: 0594-549387
e-mail: a.f.meinesz@planet.nl

Groningen:

Jan Veel, e-mail: janveel@hotmail.com

Drenthe en Kop van Overijssel:

Geert Bosma, tel.: 0561-441567
e-mail: garagebosma@yahoo.com

Noord-Holland:

Annemiek Dorland, tel.: 0299-432125
e-mail: jandorland@wanadoo.nl

Flevoland:

Marten Pelleboer, tel.: 0320-223723
e-mail: m.pelleboer@chello.nl

Noord-Brabant en Limburg:

Ger van Santvoort, tel.: 0493-492656
e-mail: v.santvoort@planet.nl

Oost-Nederland:

Hennie Rossel, tel.: 0575-552828
e-mail: hennie@rossel.nu

Zuid-Holland en Utrecht:

Josje Regout, tel.: 0172-571918
e-mail: josje@oudefruitrassen.nl

Informatie enten, determinatie en oude fruitrassen:

Harm Moek, e-mail: h.a.moek@planet.nl

Informatie over ziekten en plagen in bomen en fruit:

Jans Koops, tel.: 050-3095286
e-mail: info@fruihof-frederiksoord.nl

Wintervorstschade groter dan gedacht

In de vorige Pomospost meldden wij dat de wintervorst vooral veel schade had veroorzaakt aan jonge perenbomen en minder aan appelbomen. Op perenbomen waren veel dode knoppen te zien. Nu is duidelijk dat er vooral veel uitval is onder perenbomen op een kweeonderstam. Eerst ontstaan er scheuten op de stam, daarna gaan de bomen slap hangen en sterven ze af. De zwakgroeiende kweeonderstammen zijn erg vorstgevoelig. Bij appels is er toch ook meer schade dan verwacht en vallen takken en hele bomen weg. Vermoedelijk door verzwakking van de bomen komt er meer vruchtboomkanker tevoorschijn. Vooral bij een gevoelig ras als Boskoop, maar ook bij Jonagold, Elstar en bij de peer Conference. Waarschijnlijk zijn de bomen verzwakt door de strenge wintervorst na een relatief zachte periode, waardoor de bomen onvoldoende afgehard waren.

Record-weetje

Snoep verstandig, eet een rozenbottel. In plaats van een appel. Want een rozenbottel bevat per 100 gram maar liefst 2.000 milligram vitamine C. En een appel? Die komt niet verder dan 6 milligram.

Gezocht:

voor de redactie van de Pomospost

Redactieleden/lid

Omdat Gerrit Pollard is gestopt met het redactiewerk, zoeken wij een of twee leden die het leuk vinden om bezig te zijn met het verzamelen en schrijven van artikelen voor de Pomospost.

Heb je interesse? Neem dan contact op met Jan Veel, janveel@hotmail.com, tel. 0594-549173.

Kers is 'superfruit'

Vanwege de grote gezondheidsvoordelen zijn kersen op weg de status van superfruit te krijgen. Het onderzoeksrapport The Red Reprot van het Cherry Marketing Institute in Amerika, gaat in op de wetenschappelijke resultaten van vijftig onderzoeken naar de aanwezigheid van gezonde stoffen zoals anti-oxidanten, vitaminen en mineralen in (zure) kersen. Zo bevatten zure kersen ruim negentien keer zoveel van de essentiële vitamine A als blauwe bessen of aardbeien.

Beschermde EU-status voor Noord-Ierse Bramley

Appels van het ras Bramley's Seedling, ook bekend van ciderproducten, uit het graafschap Armagh in Noord-Ierland hebben van de EU de status Beschermde Geografische Aanduiding (BGA) gekregen. De Europese Unie kent meer beschermingscategorieën voor streekproducten waarvan de BGA er één is. Deze status biedt streekproducten een bescherming tegen namaak. In Nederland heeft de aardappel Opperdoezer Ronde een dergelijke erkenning.

Helpt appelsap tegen Alzheimer?

De stichting Alzheimer Nederland betwijfelt of het drinken van enkele glazen appelsap per dag kan helpen tegen de ziekte van Alzheimer. In diverse media is bericht dat appelsap hiertegen zou helpen. Onderzoekers Thomas Shea en Amy Chan publiceerden in het Journal of Alzheimer's Disease dat het optreden van Alzheimer bij muizen werd afgeremd door ze appelsapconcentraat te geven. Maar volgens een woordvoerder van Alzheimer Nederland zegt proefdieronderzoek nog niets over de werkzaamheid bij mensen. De internationale wetenschap verwacht volgens hem niet binnen nu en 15 tot 20 jaar een afdoende remedie te vinden tegen het ontstaan van Alzheimer of het succesvol afremmen van de hersenachteruitgang.

Bron: DAG & Alzheimer Nederland

De eerste aromaschijf ter wereld voor appels ontwikkeld

Hoever kunnen we de 1152 appelrassen in Zwitserland onderscheiden? Het onderzoeksinstituut in Wädenswil heeft deze vraag opgepakt en de eerste 'aromaschijf' ter wereld voor appels ontwikkeld. Misschien voor onze kenners en particulieren ook een hulpmiddel om tot overeenstemming te komen in de discussie over meer objectieve kwaliteitscriteria.

Tentoonstelling 12e Souvenirs van Eeuwen

Determineren van onbekende fruitrassen

Tijdens de twee tentoonstellingsdagen zitten de determineerders/pomologen klaar om uw meegebrachte fruit te determineren. Bezoekers kunnen uit hun tuin de voor hen onbekende fruitrassen meebrengen. Voor een goede determinatie zijn minimaal 5 gave vruchten noodzakelijk. De deskundigen zullen dan trachten te achterhalen om welk ras het gaat. Mocht het niet direct lukken, dan krijgt u achteraf bericht.

Groot onderzoek naar voedingswaarde oude rassen

Oude fruitrassen kunnen soms een hogere voedingswaarde hebben dan moderne. Uit eerder onderzoek van Unilever bleek bijvoorbeeld dat het oude appelras Egremont Russet wel tien maal meer z.g. phytonutriënten (noodzakelijke voedingsstoffen die uit planten gewonnen worden) en vezels bevat dan moderne rassen. Een consortium, gevormd door Royal Botanic Gardens, Kew, en Cranfield University, georganiseerd door Unilever, is een driejarig onderzoek gestart naar de voedingswaarde van historische plantensoorten en fruitrassen die al heel lang weinig veranderd zijn. In de moderne teelt zijn fruit- en groenterassen te veel geselecteerd op basis van opbrengst, uiterlijk, grootte, bewaarbaarheid etc. en is te weinig gekeken naar gezondheidsaspecten en voedingswaarde. Unilever hoopt met dit onderzoek gezondere producten te ontwikkelen op basis van oude rassen die tot nu toe weinig gebruikt worden in de voedingsindustrie.

Bron: The Independent, 11 april 2012.

De peer op de omslag:

de Spiegelpeer

De Spiegelpeer is een oude Nederlandse stoofpeer, door Richard Bradley al vermeld in 1762. De Duitse pomoloog Diel vermeldt in zijn beschrijving uit 1819 dat de peer uit de provincie Groningen afkomstig is. De peer komt ook nu nog vaak in Noord-Nederland voor en wordt dan verward met de Gieser Wildeman. De middelgrote vrucht lijkt op de Gieser Wildeman, maar is wat

groter en wat bultiger. Op het eerste gezicht lijken de vruchten van een Gieser Wildeman en een wat klein uitgevallen Spiegelpeer op elkaar. De Spiegelpeer kan iets groter worden, is wat onregelmatiger gevormd en kent wat meer groen op de schil. Het duidelijkste verschil is inwendig zichtbaar: bij het doorsnijden wordt bij de Spiegelpeer boven de kelk een hol kelkbuisje zichtbaar dat tot aan het klokhuis doorloopt.

Deze ontbreekt bij de Gieser Wildeman.

De smaak na het stoven verschilt ook enigszins. De Gieser is aangenaam rins, de Spiegelpeer wat flauwer en zoeter. Bij het stoven wordt de Gieser licht tot donker bruinrood, de Spiegelpeer blijft wat bleker. De boom van de Gieser is klein en gedrongen, de boom van de Spiegelpeer wordt een stuk forser en heeft sterk gedraaide zijtakken.

Welke oude leiperen zijn geschikt voor een historische tuin?

Toen mij in verband met de reconstructie van een historisch landgoed gevraagd werd, welke leiperenrassen uit de periode tussen 1750 en 1850 aangeplant konden worden, heb ik in de literatuur gezocht naar informatie over perenrassen die in die periode als leiper in Nederland gebruikt werden. Deze perenrassen zullen overigens niet alleen voor buitenplaatsen, maar ook als leibomen in tuinen bij historische herenhuizen en boerderijen op hun plaats zijn.

De peer is de meest gewilde leifruitsoort. Ze is gemakkelijk te snoeien en te leiden. Op betrekkelijk jonge leeftijd geeft ze al fruit, de groei is gemakkelijk in evenwicht te houden. Het bovenaan steviger doorgroeien en onderaan afsterven van de takken

is door snoei beter tegen te gaan dan bij appels en steenfruit. En het belangrijkste: veel goede handperen worden in ons klimaat door zon- en warmtegebrek niet goed rijp. Tegen een warme muur rijpen ze veel beter.

Een eerste uitgangspunt is dat voor leiperen de betere handperen gebruikt worden en niet zo zeer de keukenperen. Handperen vragen meer zon en warmte om goed rijp te worden en hebben daarom in ons klimaat een warme locatie nodig.

Een zuidmuur is het gunstigste en vooral te gebruiken bij laatrijpende peren. Een zuidoost- of zuidwestmuur is ook geschikt voor vroege herfststrassen die met wat minder extra warmte toe kunnen. Een oost- of

westmuur kan ook nog bestemd worden voor zomerperen met een kort groeiseizoen in de zomer.

Een beperking voor een advies is dat veel perenrassen uit de periode voor 1850 tegenwoordig niet meer verkrijgbaar zijn bij boomkwekers. Een aantal is nog in een rassencollectie te vinden, vooral in buitenlandse, en om ze op te kweken zal enthout daaruit opgevraagd moeten worden.

Welke perenrassen niet?

Ik ga ervan uit dat in de periode 1750 - 1850 perenrassen zijn aangeplant die vóór 1840 zijn geïntroduceerd. Als ze na 1840 zijn gewonnen/gevonden, vaak in België of Frankrijk, dan heeft het een aantal jaren geduurd voordat ze in ons land door

boomkwekers zijn aangeboden. Dat betekent, dat peren die na 1840 zijn gewonnen voor historische tuinen buiten beschouwing kunnen blijven. Niet oud genoeg zijn daarom veel oude perenrassen die in de huidige literatuur worden vermeld (Heidemij, Petzold, Hartmann e.a.). Ook rassen die wel ouder zijn en van vóór 1840 dateren maar die vrijwel uitsluitend als boomgaardboom op hoog/half/laagstam zijn geteeld omdat ze sterk groeien of erg moeilijk te leiden zijn, zijn ook minder geschikt. Het zijn deels rassen die op langlot dragen en bij korte snoei geen of weinig vruchtknoppen krijgen. Ze kunnen wel tegen een hoge muur (acht meter hoog bv.) geleid worden, maar dat is voor onze meeste leimuren, schuttingen en tuinen onmogelijk. Het betreft bekende oude rassen als o.a. Beurré Capiaumont, Beurré de Merode, Beurré Giffard, Beurré Hardy, Beurré Sterkmans, Calebasse Bosc, Cuisse Madame, Curé, Franse Wijnpeer, Nordhäuser Forellepeer, Jodepeer, Jut, Legipont, Le Lectier,

Maagdenpeer, Noord-Hollandse Suikerpeer, Nouveau Poiteau, President Loutrieu, Zwijndrechtse wijnpeer.

Welke perenrassen wel?

Ik heb rassen genomen waarvan bekend is dat ze voor 1840 als leiboom zijn aangeplant, vaak omdat ze goede tafelperen geven en warmteminners zijn. Daarbij beperk ik me tot die rassen die nog te vinden zijn in Nederlandse collecties of bij gespecialiseerde Nederlandse boomkwekers. Hieronder een overzicht. Alle doen het prima als vrijstaande leibomen en tegen een schutting of muur op het zuiden. Op een oostmuur of westmuur krijgen bomen een kortere periode zon. Dit vraagt om vroege rassen, die rijpen als de zon in de zomermaanden de meeste kracht heeft. Het zijn bovendien rassen die nog verkrijgbaar zijn.

Jan Veel

Oudste leipeer van Nederland bij Huize Landzicht in Kerk-Avezaath.

Leiperen bij Kasteel Tongelaar te Mill (Noord-Brabant).

Naam	Afkomst en ouderdom	Muurzijde	Bijzonderheden:
Bergamot d'Esperen	België 1830	Z	Winterpeer.
Beurré d'Anjou	België 1819	Z	Late herfstpeer.
Beurré Durondeau	België 1811	O/W	Herfstpeer. Niet op kwee-onderstam.
Beurré de Grumkow	Duitsland eind 18e eeuw	Z	Late herfstpeer.
Beurré d'Hardenpont	België 1759	Z	Late herfst/winterpeer. Op kwee met tussenstam.
Beurré Superfin	Frankrijk 1827	Z	Vroege herfstpeer. Op kwee met tussenstam.
Bezy van Schonauwen	Nederland vóór 1750	O/W	Herfstpeer.
Bon Louise d'Avranches	Frankrijk 1788	Z/ZO/W	Vroege herfstpeer. Bij voorkeur op kwee-onderstam.
Beurré Napoleon	België 1804	Z/W	Late herfstpeer.
Calebasse van Marum	België rond 1820	Z	Herfstpeer. Op zaailingonderstam.
Crassane Althorp	Engeland voor 1820	Z	Late herfstpeer. Op zaailingonderstam.
Doyenné de d'Hiver	België voor 1800	Z	Herfstpeer. Bij voorkeur op kwee-onderstam.
Fondante de Bois	Belgie 1810	O/W	Vroege herfst.
Herfstforellepeer	Duitsland 1806	Z	Late herfst. Vraagt goede grond (niet te verwarren met de Nordhäuser winterforel).
Josephine de Malines	België rond 1830	Z	Late herfstpeer, begin van de winter.
Madame Verté	België 1810	Z	Late herfstpeer. Niet op kwee.
Marie Louise	Frankrijk 1809	O/W	Herfstpeer. Niet op kwee.
Parfum d'Été	Frankrijk vóór 1629	Z	Zomerpeer.
Perzikpeer van Esperen	België rond 1830	Z	Eind van de zomer.
Princesse Marianne	België rond 1800	Z	Vroege herfstpeer. Bij voorkeur op kwee met tussenstam.
Seigneur d'Esperen	België 1827	Z/O	Herfstpeer.
Soldat Laboureur	Frankrijk 1820	O/W	Late herfstpeer. Onderstam kwee.
Sucrée de Montluçon	Frankrijk 1812	Z	Late herfstpeer.
Sijsjespeer	Nederland?	Z	Vroege herfstpeer.
Triomphe de Jodoigne	België 1830	Z	Late herfstpeer.
Vijgepeer	België voor 1800	O/W	Vroege herfstpeer.
Williams	Engeland 1770	Z/O/W	Bij voorkeur op zaailing, kan op kwee met tussenstam.
Winter Nelis (Bonne de Malines)	Belgie rond 1800	Z	Herfstpeer.

Jonagold en Jonagoldmutanten

Jonagold behoort tot de lekkerste na-oorlogse appels. De oorspronkelijke Jonagold is in 1943 als kruising van de Jonathan en de Golden Delicious gewonnen in een Amerikaans onderzoeksstation. Ze is pas in 1968 bij ons geïntroduceerd en al snel erg populair geworden. Ook nu nog is het een hoofdrolspeler in de appelteelt. Na een teruggang een jaar of tien geleden, is ze door de komst van nieuwe mutanten de laatste jaren overal te verkrijgen. Bij onze zuiderburen is ze het belangrijkste appelras gebleven. In de loop der jaren zijn er veel Jonagoldmutanten geïntroduceerd.

“Honderd mutanten in dertig jaar”, deze kop sierde tien jaar geleden een overzicht dat onderzoeker Henk Kemp opstelde over het assortiment Jonagold. In de afgelopen jaren is de lijst nog langer geworden.

De oorspronkelijke Jonagold is uit de handelsteelt verdwenen maar is nog regelmatig aan te treffen als boomgaard- of fruittuinboom. Dat geldt ook voor oudere mutanten die niet meer in de handel zijn.

De mutanten zijn beter gekleurd dan de oorspronkelijke Jonagold en soms ligt de rijptijd wat vroeger, zodat het voor de kweker aantrekkelijk is om de concurrentie voor te zijn met het op de markt brengen van zijn oogst. Overigens kleuren hoogstambomen van Jonagoldmutanten minder goed dan wanneer ze op de zwakke onderstammen zijn gezet.

In de groentewinkels en supermarkten worden tegenwoordig alleen Jonagoldmutanten aangeboden, vooral Jonagored, Red Jonaprince (Red Prince), Jonagored

Supra en Novajo. Daarnaast kunnen nog Marnica en Decosta genoemd worden.

Onder de hobbytelers zijn de oorspronkelijke Jonagold en de oudere mutanten breed verspreid. Vaak brengen particulieren op onze determinatiedagen Jonagoldappels in, omdat ze de naam van de appels van hun boom niet weten. De ingebrachte Jonagolds hebben vaak een relatief lange steel, maar omdat het boomgaardappels zijn, die soms niet goed belicht zijn, missen ze soms de karakteristieke kleuren. Ze zijn te groen of te klein gebleven. Toch kunnen we de vruchten meestal direct herkennen aan de heerlijke karakteristieke smaak, maar we kunnen de afzonderlijk mutanten niet goed thuis brengen. We moeten ons gewoonlijk beperken tot de

Oorspronkelijke Jonagold.

mededeling dat het één van de vele Jonagoldmutanten is.

De oorspronkelijke Jonagold is een grote ronde herfstappel, met diepe kelk en diepe steelholte waarin een lange dunne steel staat, verdikt aan het einde. De vrucht is iets scheef en naar de kelk toe wat versmald, waardoor ze schijnbaar iets hoog gevormd lijkt. Het crèmegele luchtige vruchtvlees wordt door Petzold omschreven als “harmonisch met een milde rinse smaak”. Hoe beter gekleurd, hoe beter ook de smaak. De vele mutanten zijn dieper gekleurd en groter.

De boom draagt snel en regelmatig. De boomvorm is opvallend door het vele hangende hout. Erg laag hangende takken kunnen beter weggesnoeid worden. Ze draagt ook op éénjarig hout. Bij de snoei moet men

Mutant Jonagored Supra.

<i>Jonagold en de meest voorkomende mutanten in Nederland en België</i>		
Rasnaam	Merknaam	Kleuring
(Oorspronkelijke) Jonagold		Groene tot groengele vrucht met grote oranje- tot gestreepte bloes, licht oranje gestippeld. Soms volledig gele of groene vruchten.
<i>Meer bloes met streepjes</i> Crowngold Highwood Jonagold Geerdens Jored Nicobel Wilmuta		Klein gestreept tot gesloten helderrode bloes. Bloes met veel kleine streepjes. Gestreepte oranje- tot bloes. Oranje- tot, licht gestreept. Fijne streepjes over de fraaie oranje- tot bloes. Oranje- tot gevlekte en gestreept bloes met dieprode strepen.
<i>Helder- tot iets donkerrood</i> Chasel Jonabres Jonagold 2000 Jonaspur King FG 1136 King Nicolais Jored King Prince Jonagold Schneica	Jonagold Excel Jonagold Waterval Prince Jonica	Egaal frisrood. Egaal helderrode bloes. Egaal helderrode bloes. Helderrood, egaal, iets gestreept. iets gestreepte tot gesloten helderrode bloes. Egale helderrode bloes, soms gestreept. Helderrood (vroeg variëteit). Egaal helderrood, met lichte streepjes. Tamelijk veel helderrode bloes, soms gestreept, soms bruinig.
<i>Helder- tot iets donkerrood</i> Jonabel Jonagold Jonagold Boerekamp Robijn	Novajo Early Queen	Fraai egaal helder- tot wat donkerrood, vaak gestreept (scheve vrucht). Veel bloes, helder- tot donkerrood, soms gestreept. Tamelijk veel helder tot donkerrode bloes, vaak fijn gestreept. Egaal helderrood (zeer vroeg ras).
<i>Donkerrood</i> Decosta Jonagored Jonaprim Jonagold Supra Jonaveld Marnica (Marnika) Martens Primo Red Jonaprim Rubinstar Vivista	Jonagold de Coster Morren's First Red Wilton's, Red Prince	Tamelijk donkerrood, gestreept tot gesloten. Egaal donkerrood gebloes. Veel donkerrode bloes, soms grof gestreept. Egaal intens donkerrood tot paarsrood. Egaal donkerrood tot paarsrood, licht gestreept. Veel donkerrood gebloes, soms wat gestreept. Helder egaal donkerrood egaal. Egaal intens donkerrood tot paarsrood. Tamelijk donkerrood, gestreepte tot gesloten bloes. Egaal helderrood tot donkerrood met lichte stippen. Egaal helderrood tot donkerrood.

Novajo.

Jonagold Boerekamp.

Jonagold Wilmuta.

Jonagored.

Marnika.

Wilmuta.

Red Jonaprince Brogdale.

King Jonagold.

Prince Jonagold.

erop letten veel korte eenjarige twijgen te laten staan en de lange nieuwe scheuten te verwijderen.

Er zijn er nog veel meer. In Nederland en België zijn o.a. geïntroduceerd: Daamen I en II, Dalico, de Jager I en II, Eversdijk, Fernelmont, Fleuren, Gelrum, Goldpurper, Grofils, Gorbi Hackers, Helden, Heines, J. v.d. Beek, J. van Velden, Jokobs, Jonaca, Jonacap, Jonakap, Jonasty, Jorayca, Komet, Ley, Lindenberg, Looyen, Maatschap I, Maatschap II, Mojr, Nijsten, Peters, Pfeiffer, Jj. de Haemer, Reniers I en II, Ruijssen, Schliecker vd Anker, Verploeg, Weverwijk, Wiggers, Wulff.

En dan is er ook nog een aantal buitenlandse mutanten die bij ons niet voorkomen.

Zoete of zure kersen?

In het Duitse blad *Gartenflora* 8/12 staat een vraaggesprek van Achim Werner met tuinbouwingenieur en kersendeskundige Werner Pfannenstiel over de keuze voor zoete of zure kersen. Hierbij de vertaling. De genoemde rassen zijn overigens niet altijd in Nederland verkrijgbaar.

Wat is beter, zoete of zure kersen?

Hangt ervan af. Wie kersen bv. voor likeur, jam, taart wil verwerken moet aan zure kersen denken. Die hebben meer aroma en sommige zijn lang niet zo zuur als velen denken. Proberen maar eens een volrijpe morel. Ze zijn verfrissend maar lang niet zo zuur als bv. Topaz. Die laatste is alleen geschikt voor marmelade, inmaak of keukengebruik.

Hoe groot worden ze in de tuin?

Dat hoeft voor de keuze niet van belang te zijn. Beide, zoete en zure, zijn ook als klein blijvende bomen op zwakke onderstammen verkrijgbaar. Als hoogstamboom is de zure kers (evenals de zoete) niet geschikt voor een stadstuin.

Verondersteld dat er plaats is voor één zure kers?

Dan is een zelfbestuiver of deels zelfbestuivende soort aan te bevelen.

Wat betekent 'deels zelfbestuivend'?

Dat betekent dat een alleenstaande boom vrucht kan dragen. Voor een volle dracht moet een andere soort die goed stuifmeel in de nabijheid levert in dezelfde tijd bloeien. Deels zelfbestuivend zijn goede soorten als 'Kareol', een middellate soort met grote verfrissende vruchten. Of de

middelvroeg, zoete, licht zure 'Korund'. 'Morina' is ook middelvroeg, zuur en productief, maar is meer geschikt voor verwerking.

En zelfsteriele, zichzelf niet bestuivende soorten?

Zoals de mild-aromatische en daarom zeer gevraagde 'Köroser Weichsel'. Deze kan niet zonder stuifmeel van een andere boom. Bv. de 'Schattenmorelle' of Kelleriis 16.

Dus toch twee soorten planten?

Ook zure kersen in wat verder verwijderde tuinen in de buurt voldoen als stuifmeelleverancier. Zeker bent u van een zelfbestuivende soort, zoals 'Favorit', een Hongaarse soort, aromatisch, grootvruchtig, elk jaar productief. Ook de goede oude morel, zuur, middellate, is vanwege de mooie vruchten erg geliefd. Wel hebben ze beide last van het verdorren van de toppen van twijgen.

Minder gevoelige alternatieven?

Er is de zelfbestuivende soort 'Safit', middelvroeg met grote, zwartrode vruchten en een hoge opbrengst, of 'Achat' die bijna twee weken voor de morel rijp wordt. Beide lijden aan de fatale aantasting bitterrot. Nauwelijks gevoelig daarvoor zijn de gedeeltelijk zelfbestuivende 'Karneol', 'Korund', 'Moriana' en 'Morellenfeuer'. Een bastaardkers met

roodbruine middelgrote vruchten, ook middelvroeg.

Wat zijn bastaardkersen?

De kruisingen tussen zoete en zure kersen werden tot de zure kersen gerekend, maar zijn milder van smaak. Bijvoorbeeld 'Königin Hortense', weinig productief, zelfsteriel en sterk groeiend. Iets voor liefhebbers van grote, sappige, helrode vruchten.

En de cultuur van zure kersen?

Is eenvoudig. Snel opgewarmde, voldoende vochtige humusrijke grond en een zonnige niet te winderige standplaats zijn voldoende, Zwarte koude grond met hoge waterstand, op een winderige plaats is minder geschikt. Voor die plaatsen moet de kers op onderstam *Prunus Malaheba* staan. Op betere gronden is de Limburgse boskriek (*Prunus Avium*) gunstiger. Zure kersen dragen na drie jaar, op zwakke onderstammen (*Gisela*) soms eerder.

Een nationaal register voor historische fruitrassen in Nederland

De natuur, maar ook de mens, heeft ervoor gezorgd dat er duizenden kruisingsproducten zijn ontstaan in de fruitfamilies. Veel van deze spontane kruisingen in de natuur kennen een kort leven. Tenzij de mens zo'n wilde zaailing uitgraaft en aanplant op zijn cultuurgrond. Door enting kan het ras behouden blijven voor de toekomst.

De mens heeft zelf ook stevig bijgedragen aan de veelheid van fruitrassen. Hetzij door pitten te zaaien of door het maken van bewuste raskruisingen. De oude machtscentra in het land zoals kloosters, koningshuizen, landadel en overige notabelen hadden de tijd en/of het geld om zich te wijden aan de fruitrassenkunde, ook wel genoemd de pomologie. Internationaal werden er veel rassen uitgewisseld. Hoveniers, zelfstandig of in dienst, evenals boomkwekers deden veel nieuwe rassen ontstaan. Door bewust te zaaien en/of te kruisen, werd er een veelvoud aan nieuwe rassen ontwikkeld. Vaak werd hierbij getracht nieuwe vormen te vinden in grootte, vorm, kleur, vroegheid, bewaarbaarheid en smaak. Het bezit van een boomgaard met zoveel mogelijk variëteiten gold als een aanzienlijk statussymbool.

Op het platteland was fruit een onderdeel van de zelfvoorziening. Vaak zaailingen en enige rasbomen waarbij de naam niet op de eerste plaats stond maar de gebruikswaarde. Door de toenemende trek van het platteland naar de steden nam ook het handelsverkeer toe. Fruit werd een product om geld mee te

verdienen. Langzamerhand eiste de fruithandelaar uniformiteit in het aanbod en bepaalde wat de boomgaardeigenaar diende aan te planten. Vooral boeren en andere grondeigenaren legden de basis van de huidige monofruiculturen, namelijk door aanplant van de hoogstamboomgaard. Deze werden in de eerste plaats aangelegd met een dubbel doel. Door de hoge kroonvorm waren ze geschikt voor het weiden van vee, het telen van kleinfruit of groenteteelt en de fruitproductie. Als je de officiële Nederlandse fruitrassenlijst bestudeert van begin 1900 en die van 1999, dan zie je behoorlijke verschillen. Van pluriformiteit naar de uniformiteit van het heden.

Deze bovenstaande grove historische schets maakt duidelijk dat er een grote rassendiversiteit is ontstaan. Veel van deze rassen zijn er nog. Gekoesterd door individuele particulieren of aangeplant in allerlei collecties in den lande. Een gezamenlijk Nederlands nationaal beheer of beleid ontbreekt. Het cultuurbewustzijn zoals je dit bijvoorbeeld aantreft in Duitsland of Engeland met hun nationale fruitcollecties, wordt hier node gemist.

Volgens mij is het eerste begin het aanleggen van een nationaal register. Belangrijke vragen hierbij zijn: welke rassen komen hierin en wanneer is er sprake van een 'nationaal' ras? Voor alle duidelijkheid, het gaat in eerste principe niet om waar de rassen staan en hun aantal. Wel bepalend is of de rassen zijn gedocumenteerd of beschreven in de kwekers/rassenlijsten of in de bekende pomologische werken zoals

bijvoorbeeld de Boomgaard, Knoop of de Heidemij. Tevens dient er een duidelijke relatie te bestaan tussen het ras en zijn aanplantgebied. Natuurlijk zal een internationaal ras zoals de Reinette van Zuccalmaglio er wel bij horen maar de bont gekleurde stoofpeer Schweizer Hosen niet. Streekcrassen zijn een verhaal apart. Hun aanplantgebied is soms niet groter dan een paar dorpen, bijvoorbeeld bij de Reine Claude van Sweikhuizen of de WoudbloemreINETTE. Soms is het alleen een provincie, zoals bij de Rode Pippeling of de Valkappel. Vele andere criteria zijn hierbij nog wel aan te voeren.

In het kader van het bovenstaande is het vooral de noodzaak om dit register op te starten. Een nationale lijst met als supplement een streekcrassenlijst per provincie. De komende tijd zal eerst besteed worden aan boekenonderzoek en internationale rassenlijsten voor het vormen van een basis. Voor de provinciale opzet zal ik contact opnemen met de ter plaatse aanwezige deskundigen.

Harry van der Laan, gaaste@home.nl

Naschrift

In dit verband verwijzen wij ook naar de beide lezingen op de openingsmorgen van de tentoonstelling Souvenirs van Eeuwen (6 oktober a.s.) waarin Bertus Meijer van het instituut PPO van de Wageningen University evenals Eddy Vets van de Belgische Nationale Boomgaardstichting de keuze van fruitrassen aanstippen. Zie het programma van de tentoonstelling elders in dit blad.

Redactie

Pomologen en het determineren van oude rassen

Op de weblog van de Camminghahof, waarin Arie van Herpen en zijn vrouw hun ervaringen met tuinieren en het buitenleven schetsen, is onderstaand artikel te vinden. Hij reageert op het stukje over de vondst van het historische fruitras Enkele Griet in het winternummer van ons blad.

“Oud appelras teruggevonden”. In het blad van de NPV las ik in het recente winternummer onder bovenstaande kop het volgende:

“Een van onze NPV-leden vond [...] een onbekende appel. Met behulp van de determineergroep Vrienden van het oude fruit lukte het na enig speurwerk de naam te achterhalen. Het bleek de Enkele Griet te zijn. Deze appel is in 1758 reeds beschreven door J.H. Knoop. Inmiddels is reeds enthout veiliggesteld en in het voorjaar zullen we hiervan een paar nieuwe boompjes enten. Dit is ook de basisdoelstelling van de NPV: het opsporen en bewaren van oude fruitrassen!”

Een verheugend bericht? Of niet? Hier een klein vertoog over deze kwestie:

Pomoloog

Pomologie, zo kun je in de Van Dale lezen, is: “vruchtenkunde, de leer van de rangschikking der vruchtsoorten, hoe de vruchtbomen het geschiktst te vermenigvuldigen en te veredelen zijn, welke grond voor hun groei en ontwikkeling het beste is en hoe schadelijke invloeden te weren.” Pomologie is een tak van de wetenschap maar wordt, voor zover het oude rassen* betreft, vooral als

hobby beoefend. Pomologische verenigingen en stichtingen zijn het domein van de hobbyist. Een hobbyist die de pomologie bedrijft noemt zichzelf pomoloog.

‘Oude rassen’ vormen de heilige graal van deze, al-dan-niet in clubverband georganiseerde, pomologen. Het verzamelen en zeker stellen van oude rassen is doorgaans een primair doel. Veel ervan zijn in de loop van de tijd in onbruik en uit het zicht geraakt; pomologen proberen deze rassen op de sporen. Pomologenclubs zien zichzelf als hoeders van cultureel erfgoed.

Achilleshiel

De queeste naar oude rassen (en de als gevolg daarvan ontstane collecties) is de achilleshiel van de pomologie. Immers, hoe betrouwbaar is de determinatie (herkenning) van deze rassen? En op grond van welke informatie zijn dergelijke collecties te toetsen?

Determinatie

Het determineren van fruitcultivars (‘rassen’) is een vak apart. Bij het determineren wordt de cultivar aan de hand van zijn specifieke kenmerken op naam gebracht. Dat klinkt eenvoudiger dan het is: de

twee belangrijkste bottlenecks zijn de vaak buitengewoon gebrekkige beschrijvingen van oude cultivars en de enorme hoeveelheid cultivars die er in omloop is.

Appelcultivars

Wikipedia stelt dat er meer dan 7.500 cultivars van de appel bekend zijn. Dit lijkt me ruimschoots aan de hoge kant. Vast staat wel dat het om duizenden rassen gaat. De UK National Fruit Collection omvat 2200 appelcultivars. Het spreekt vanzelf dat er bij zulke aantallen veel cultivars zijn die erg op elkaar lijken.

Bij het determineren hoort de herkenning van de vrucht slechts een eerste stap te zijn. Daarna, als men een cultivar herkend denkt te hebben, zou een uitgebreide check moeten volgen. Er wordt dan enthout genomen van betreffende boom zodat de vermeerderde exemplaren kunnen worden getoetst op groei-eigenschappen, op typerende kenmerken van bast en schors, op gevoeligheden, op relatieve (t.o.v. andere cultivars) bloei- en oogsttijden, etc. Een dergelijke procedure duurt enkele jaren, vraagt een vast protocol en is alleen betrouwbaar als het cultivars betreft die nauwgezet zijn beschreven. ▶

De rassen van Knoop

“In 1758 publiceerde Johann Hermann Knoop ‘Pomologia’. De eerste, met handgekleurde platen geïllustreerde wetenschappelijke beschrijving van fruitrassen in Europa. Hij was daarmee de grondlegger van de pomologie. Zijn boeken zijn nog steeds van groot belang voor de studie van oude fruitrassen, waarvan nog een verbluffend groot aantal te vinden is.”

Deze tekst is van C.M. Ballintijn, die o.m. de werken van Knoop digitaliseerde. Vooral de laatste zin intrigeert me: Aan de hand waarvan is dit verbluffend grote aantal te vinden?

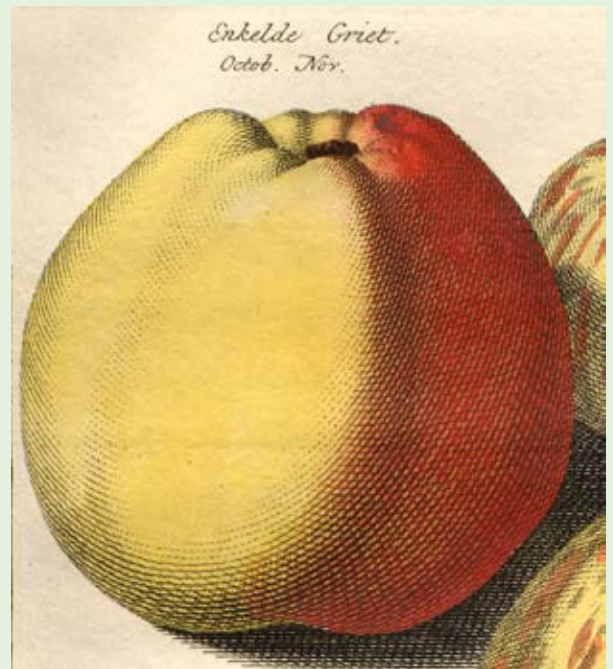
De boeken van Knoop mogen dan wel de eerste wetenschappelijke pomologische werken zijn, maar de beschrijvingen van de verschillende cultivars zijn summier, en de handgekleurde platen weliswaar fraai, maar met name de kleurpatronen zijn vaak weinig levensecht afgebeeld. Ook is steeds maar één vrucht

per ras afgebeeld; er is voorbij gegaan aan de onderlinge verschillen die je binnen een ras zult vinden.

Enkele Griet

Een van de cultivars die Knoop beschrijft is de Enkele Griet welke herontdekking aanleiding is voor deze kleine verhandeling. Mijn mening is dat er op grond van de informatie van Knoop nooit met zekerheid gedetermineerd kan worden. Je kunt hooguit stellen dat, wanneer alle gegevens (beschrijving/afbeelding) kloppen, er mogelijk sprake zou kunnen zijn van de Enkele Griet zoals Knoop deze beschrijft. Het stellig benoemen maakt de pomologie ongeloofwaardig. Mijn pleidooi is daarom voor wat meer zelfreflectie in pomologenkringen en openheid over het gevolgde determinatieprotocol.

Arie van Herpen

Enkele Griet.

Zie: *Historic Fruit online*. <http://library.wur.nl/speccol/fruit.html>. Op deze site van Wageningen Universiteit vind je o.a. de digitale versies van de boeken van J.H. Knoop, *Pomologia* (1758) en *Fructologia* (1763).

*) rassen. Hoewel fruitcultivars met grote hardnekkigheid als rassen worden betiteld (omwille van de leesbaarheid ook door mij), is dit onjuist. ‘Ras’ is een benaming voor een variant van een soort die de typerende kenmerken bij geslachtelijke vermeerdering behoudt. Een (botanisch) ras is zaadacht. De meeste (vrijwel alle) fruitrassen zijn dat niet. Fruitrassen zijn als regel ongeslachtelijk vermeerderd (gekloond); een kloon is een genetisch identieke nakomeling van één ouder. Elk ‘ras’ is zo een verzameling afstammelingen van één bronexemplaar.

Zie: <http://arievanherpen.blogspot.nl/2012/01/fruit-pomologen-en-het-determineren-van.html>

*Een pomp en een appelboom
dienden eens de bewoners van de afgebroken woning.
Nu nestelt in de holle stam van de boom een vogel
en tussen de dode takken rust een voederhuisje.
En aan de enige nog levende tak tooit
een weelderige bloesem waartussen de hommels zoemen.
Nog steeds een bron van leven.*

Griet Bergsma

Oude perzikboom

Wij hebben twee perzikbomen gehad, maar ze werden oud en slecht. Een hebben we vorig jaar omgezaagd. Ze gaven wel (veel) vruchten en in een goede zomer werden ze ook wel rijp. De andere heeft ook zwam op de stam en nog maar weinig opbrengst. Maar onderaan, op ongeveer 15 cm van de grond is een nieuwe scheut uit de stam gekomen. Het blad is hetzelfde als aan de rest van de boom, het zal dus geen geënte boom zijn, maar een zaailing. Als ik de stam nu op 30 cm van de grond zou afzagen, zou die scheut dan kunnen uitgroeien tot een nieuwe stam?

Angela Wolbers, Emmer-Compascuum

Je kunt het proberen. De perzikboom kan zich best weer oprichten uit de onderstam. Het kan inderdaad een zaailing zijn. Uit een perzikpit kan een boom groeien met vruchten. De garantie dat het om hetzelfde ras gaat, heb je pas als je de vrucht kan vergelijken.

Harm Moek

Luizen op pruimenboom

Wij hebben een jonge pruimenboom, een opal, laagstam. De boom zit vol in het blad. Het is nu het tweede jaar dat hij vruchten geeft. Plotse-ling zag ik gisteren dat hij vol met luis zit: de onderkanten van de bladeren zijn helemaal bedekt met lichtgroene luizen, vooral de jongste tien bladeren per scheut. Ik kan bespuiten met een zeep/spiritusmengsel, maar ik denk dat het gewoon te veel is om het weg te krijgen. Wat kan daar nou de oorzaak van zijn?

Angela Wolbers, Emmer-Compascuum

Er zijn momenteel erg veel pruimenbomen met luizen in de top van de tak. Het probleem is een beetje standplaatsgebonden. De bomen die een ongestoorde groei vertonen hebben geen last. De bomen die kritisch staan wat betreft de kwaliteit van de grond, hebben het moeilijk. Daar verschijnt nu luis in de toppen. Bemesten, hetzij met organische mest of compost, is denk ik wenselijk.

Harm Moek

Sierappel John Downie.

Vraag naar kaasappeltje of keesappeltje

Door mijn oma werd tot haar overlijden in 1964 voor een verjaardag altijd bowl gemaakt. Daarin kwamen ook 'kaasappeltjes' of 'keesappeltjes' zoals wij ze in het dialect noemen. Deze appeltjes groeiden aan een boom bij opa en oma in de tuin en hadden een doorsnede van ongeveer 1,5 tot 2 cm. De vruchten waren zo van de boom niet lekker (alhoewel smaken verschillen). Ze werden vaak eerst geweekt en kwamen later door de bowl. Helaas weet ik niet of dat alleen in Drenthe en Groningen gebeurde. Mijn vermoeden is nu, na contact met mensen die van het gebruik afweten maar geen namen kennen, dat het hier gaat om een kersappeltje. Kers in het Gronings en Drents is kaars waarvan de r niet wordt uitgesproken.

Tonnie Knoop

Met het kersappeltje of keesappeltje wordt de Malus John Downie bedoeld. Deze sierappel werd ooit in Oost-Groningen inderdaad veel geteeld. De gewoonte was om de appeltjes in brandewijn in te maken en met kerstmis als tractatie aan te bieden.

De iets langwerpige, en voor een sierappel vrije grote, fraaie oranje-rode vruchtjes zijn rond begin september rijp en kort houdbaar. Je kunt ze behalve inmaken ook gebruiken voor jam en gelei.

De boom wordt niet groot, maximaal uiteindelijk 5 meter. In het voorjaar bloeit ze overdadig met prachtige grote witte bloemen. Voor een wat grotere tuin is ze een aanwinst. Bij gespecialiseerde kwekers is deze soort nog wel verkrijgbaar (zie onze adverteerders).

Jan Veel

Heeft u ook een vraag over fruit of fruitbomen? Vraag het de NPV. De vragen en antwoorden die mogelijk ook voor anderen nuttig zijn, plaatsen wij dan in deze rubriek. Natuurlijk krijgt u ook zelf zo snel mogelijk een antwoord. De vragen kunnen gestuurd worden naar de redactie, janveel@hotmail.com.

Programma

Souvenirs van Eeuwen

Zoals we eerder al hadden gemeld, staat de 12e Souvenirs in het teken van de pomologie. Het evenement is vooral gericht op het selecteren en onderhouden van oude fruitrassen en het beheer van de bomen en boomgaarden. Ook zal er aandacht zijn voor het determineren en vermeerderen van oude rassen.

De morgen op 6 oktober is zoals gebruikelijk gereserveerd voor de NPV-leden en donateurs van de Fruithof. Bij de opening zal ook de eerste editie van het boek over het herkennen en behandelen van ziekten en plagen in de particuliere tuin worden gepresenteerd.

Vanaf 1 uur in de middag is de tentoonstelling voor het publiek geopend. Ook starten dan de activiteiten zoals het determineren, fruit proeven, fruit persen, plukdemonstraties, rondleidingen, de bomendokter en jeugdactiviteiten zoals appelpannenkoeken bakken etc.

Het programma

6 oktober

- 9.30 uur : Inloop en koffie.
- 10.00 uur : Welkom door de voorzitter van de Fruithof, de heer G.M. Brouwer.
- 10.05 uur : Inleiding door de voorzitter van de NPV, de heer C. Erkens.
- 10.15 uur : De heer B. Meijer, WUR, zal ons enkele vingerwijzingen voor de selectie van oude fruitrassen in verband met de biologische teelt geven. Geen uitgebreide opsomming van oude rassen, want die kennis is er bij de leden en kan altijd geraadpleegd worden op de website van de NPV.
- 11.00 uur : Korte pauze.
- 11.15 uur : De heer E. Vets zal ons meenemen naar de wijze waarop in België het in stand houden, het onderhouden en stimuleren van het kweken en aanplanten van oude rassen in zijn werk gaat. Ook zal hij de historie van het hoogstamfruit in de laatste eeuwen voor het voetlicht brengen.
- 12.00 uur : Lunch voor de NPV-leden en Fruithof-donateurs.
- 13.00-17.00 : De tentoonstelling is open voor publiek en uiteraard voor de leden. Diverse activiteiten.

7 oktober

- 10.00-17.00 : Tentoonstelling open. Diverse activiteiten.

Fruit persen

Tot slot maken wij u erop attent dat u tegen vergoeding uw fruit kunt laten persen op zaterdagmiddag 6 oktober en zondag 7 oktober. De minimale hoeveelheid is 50 kg. Als u hier gebruik van wilt maken, kunt u dit tot 5 oktober telefonisch kenbaar maken bij de heer en mevrouw Nanjinga, tel. 0592-355596. U krijgt dan een tijdstip door waarop u zich met uw fruit bij de pers kunt melden.

Bezoek aan de Betuwe

Lukas Duijts voor het bijenhuis in het fruitpark te Ochten.

Prachtige Giesers bij Piet Jansen in Winssen.

Gieser Wildemanperen te Winssen bij Piet Jansen.

Piet Jansen te Winssen (midden) vertelt over zijn peren.

Een groep van tien determineerders van de NPV en van de Vrienden van het oude fruit hebben op 12 september twee bijzondere fruitlocaties in de Betuwe bezocht. 's Ochtends het Nationaal Fruitpark te Ochten en

's middags de boomgaard van Piet Jansen te Winssen, waar veel zeldzame perenrassen staan.

De foto's zijn genomen door één van de deelnemers, Roelof Kuper.

Boompje Beestje Buitenplaats op landgoed Schouwenburg

Op 2 juni vierde de Stichting Landschapselementen Elburg (SLE) het 15-jarig bestaan. De SLE bestaat, naast het bestuur, uit ca. 40 vrijwilligers die graag in de natuur bezig zijn met onderhoud en/of aanleg van kleine landschapselementen. Ze knotten wilgen, zetten houtsingels af, plaatsen uilenkasten en landhekken, snoeien oude lindebomen enz.

Jonge fruitaanplant naast de oude op Schouwenburg.

De SLE presenteerde zich op het terrein van landgoed Schouwenburg in Elburg, in het kader van het jaar van de historische buitenplaats 2012. De familie Anneveld kon de buitenplaats na een jarenlange restauratie (met subsidie) met trots tonen.

In totaal 14 organisaties en bedrijven waren present waaronder de Noordelijke Pomologische Vereniging (NPV) en Stichting de Fruithof

met een gezamenlijke kraam. De NPV werd vertegenwoordigd door Heim Nagelhout en Charley Erkens, de Fruithof door Jans Koops, Marten Pelleboer, Janny Thijms en Marianne van Lienden.

Er was een fietstocht georganiseerd door de historische vereniging Arent toe Boecop met een koffiemet-koek-stop op het landgoed Schouwenburg.

In de balzaal van Schouwenburg werd doorlopend een film over de geschiedenis van landgoederen vertoond. Ook konden belangstellenden een wandeling in de omgeving maken onder leiding van Heim Nagelhout, bestuurslid, en Ad Dijkshoorn, voorzitter van de SLE.

De wandeling begon in de boomgaard van landgoed Schouwenburg die onder begeleiding van de Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen aangelegd werd in 2009. De boomgaard is op de oude plek aangeplant die helaas de halve dag in de schaduw ligt van de erfbeplanting van inmiddels eeuwenoude eiken en beuken. De bongerd bestaat uit rijen met om en om een vruchtboom en een

bessenstruik. Tegenwoordig zet men kleinfruit op een zonnige en luchtige plek of in de open ruimte tussen de rijen bomen: de struiken geven zo grotere en zoetere vruchten en hebben minder last van ziekten of aantastingen. De afstand tussen de bomen vonden de NPV'ers aan de krappe kant: ca. zes meter is niet gebruikelijk bij hoogstammen. De bomen zagen er gezond uit. De moestuin wordt onderhouden door de mensen van de zorgboerderij en lag er keurig bij.

De route ging verder langs een ongeveer 25 jaar oude boomgaard die in het bezit is van het Gelders Landschap en onderhouden wordt door de SLE. De bomen waren goed gesnoeid en stonden goed in het blad. Helaas kon men geen vruchtje aan de bomen ontdekken, vermoedelijk vanwege de strenge vorst in februari. Opvallend was dat veel appelbomen een centrale middenas

NPV- en Fruithofkraam te Schouwenburg.

hadden, een harttak zoals gebruikelijk is bij perenbomen.

Verderop, over de doorgaande weg Elburg - 't Harde, bij zorgboerderij Westbroek, was een boomgaard met oude en jonge appel- en perenbomen. Het fruit van deze bomen wordt verwerkt tot allerlei heerlijke producten die verkocht worden in de boerderijwinkel.

Een donkere laan, met aan weerszijden een dubbele rij beuken, voerde ons naar landgoed Zwaluwenburg.

Vroeger reden daar de koetsen van de bewoners. Ieder jaar van mei tot en met september wordt in het koetshuis een tentoonstelling gehouden van moderne kunst. In het park bij de buitenplaats die nog in particulier bezit is, stonden metersbrede en meer dan manshoge rhododendrons en bladverliezende azalea's in bloei.

Aan het eind van de middag werd het glas geheven op een bloeiende toekomst voor de SLE en dankte de voorzitter in zijn toespraak de

eigenaren van Schouwenburg, Pim en Fenneken Anneveld-van Wesel, voor de uitstekende verzorging van de inwendige mens. Het was jammer dat het aantal bezoekers tegenviel. Het kan niet aan het weer gelegen hebben: het was de hele dag droog gebleven en er waren zonnige perioden.

Marianne van Lienden

Workshops 2013 voor beter vruchtboomonderhoud in Fruithof Frederiksoord

Werk aan de winkel

Om een gezonde hoogstamvruchtboom of leifruit te behouden en daar jaarlijks de vruchten van te plukken, is specifieke kennis van een goede snoei noodzakelijk. Voor het seizoen 2013 organiseert de NPV-Fruithof diverse workshops. Wij nodigen u uit in de Fruithof te Frederiksoord voor:

26 januari en 16 februari:

Workshop wintersnoei appel en peer.

In de ochtend theorie en 's middags praktijk in de NPV-collectieboomgaard de Fruithof.

Tijd: 10.00-15.00 uur. Kosten: € 47,50.

5 februari en 9 februari:

Tweedaagse workshop appel en peer.

5 februari van 19.30 tot 22.00 uur: theorie en 9 februari van 10.00 tot 15.00 uur: praktijk.

Kosten: € 62,50.

9 maart en 13 maart:

Vermeerderen van fruitrassen.

In de ochtend theorie en 's middags praktijk in de Fruithof. En u gaat natuurlijk met de nieuwe boompjes weer naar huis.

Tijd: 10.00-15.00 uur. Kosten: € 47,50.

16 maart:

Snoeien van leibomen.

In de ochtend theorie en 's middags praktijk in de Fruithof. Tijd: 10.00-15.00 uur.

Kosten: € 47,50.

24 augustus en 28 augustus.

Workshop zomersnoei appel- en perenbomen.

In de ochtend theorie en 's middags praktijk in de Fruithof. Tijd: 10.00-15.00 uur.

Kosten: € 47,50.

18 september en 21 september.

Workshop snoeien van pruimenbomen.

In de ochtend theorie en 's middags praktijk in de Fruithof. Tijd: 10.00-15.00 uur.

Kosten: € 47,50.

Alle workshops zijn inclusief: hand-out, koffie/thee en soep.

De praktijk is zodanig ingericht dat er in zeer kleine groepjes gewerkt wordt.

Nadere inlichtingen:

www.fruithof-frederiksoord.nl

of mail met Marjan Sorgdrager.

e-mail: info@bureautuinleven.nl.

Inschrijven bij voorkeur via e-mail.

E-mail: info@bureautuinleven.nl,

mobiel: 06-23568123.

Verslag van een maatschappelijke stage bij de NPV

Mijn maatschappelijke stage*) heb ik in de herfstvakantie in Groningen bij de Noordelijke Pomologische Vereniging gedaan. Dit is een vereniging die zich inzet voor het vinden en behouden van oude (vaak historische) appel- en perenbomen (pomum is Latijn voor boomvrucht). Ik logeerde bij mijn grootouders die een boerderij met veel appelbomen naast de Fraeylemaborg in Slochteren hebben. Op het terrein van deze borg was een tentoonstelling van de pomologische vereniging. Deze bestond uit kraampjes van verschillende organisaties die op de een of andere manier raakvlakken hebben met de pomologie, zoals de bijenvereniging en de wijnmakerij. Daarnaast waren er heel veel appels en peren tentoongesteld.

Ik heb hier aanvankelijk geholpen met het zoeken en plukken van fruit om te verkopen. Ik heb 'les' gehad in het determineren (bepalen van de soort) van appels en peren. Dit kwam later goed van pas. Want de volgende dag moest de tentoonstelling opgezet worden. Er werden zo'n tweehonderdtachtig soorten appels en peren naar de werkschuur achter op het terrein gebracht. Deze moesten vervolgens, gesorteerd op soort, in bakjes met naambordjes gedaan worden. Verder moesten er nog marktkraampjes opgebouwd worden. Toen alles klaar stond, zijn we nog langs

Entdag in de tuin van Fraeylemaborg.

verschillende adressen in de provincie Groningen gereden om nog meer fruitsoorten te verzamelen.

Op de dag van de tentoonstelling zijn we om 6.30 uur begonnen met het opbouwen van nog een aantal kraampjes, en het klaarzetten van appels om te verkopen. Ik kreeg het kraampje voor de verkoop, en het beheer over het kampvuur, toegewezen. Het was gezellig druk en ik had m'n handen vol aan werk.

Aan het eind hebben we alles binnen een uur afgebroken. Ik kon die

avond geen appels meer zien. De volgende morgen kon ik met de trein weer terug naar Leiden, want op maandag moest ik weer op school zitten...

Het was een weekje hard werken, maar het was erg leuk. Ik had aan het begin soms nog wat moeite met de Groningse tongval, maar dat ging gauw over. Ik wist vooraf ook al wel wat over appels, maar ik had niet gedacht dat het er zoveel zouden zijn. Ik heb geleerd over de

geschiedenis van verschillende soorten en ze ook geproefd. Er waren appels die naar sinaasappel smaakten, maar ook die juist heel zoet waren. Wat mij ook erg verbaasde waren de verhalen die mensen bij wie wij langs reden om appels te verzamelen, hadden over hún boom. Er was een mevrouw die deze boom op haar huwelijksdag had geplant en een man die tijdens de 2e wereldoorlog nog dekking gezocht had achter zo'n boom. Maar er waren ook bomen die volkomen verwaarloosd waren, of die zomaar omgezaagd waren.

Een steeds terugkerende discussie was wanneer een appel een 'zaailing of een soort' is. Wanneer je een zaadje poot, heb je een kruising van 'de twee ouders' van het zaadje. Hierdoor kun je lekkere nieuwe appels krijgen. Maar meestal zorgt dit voor bittere, of niet goed houdbare vruchten. Om dit te voorkomen worden fruitbomen 'geënt'. Dit is het afsnijden van een takje van een boom met lekkere vruchten, en deze op een zogenoemde onderstam te 'plakken'. Als dit vervolgens uitgroeit tot een boom, zal deze dezelfde vruchten als die van de eerste boom dragen.

Alle bekende soorten zijn een keer uit een zaadje ontstaan en zijn sindsdien steeds geënt. Zo is er bijvoorbeeld een klein appeltje waarvan men zegt dat die al door Romeinse legionairs werd meegenomen op marsen.

Het probleem is dat er in de afgelopen honderd jaar door hobbypomologen zoveel gekruist en geënt is, dat er heel veel 'soorten' bijgekomen zijn. Deze zijn allemaal maar een paar keer geënt, en verschillen soms maar erg minimaal van elkaar. Doordat de aantallen per soort zo klein zijn, zijn ze eigenlijk allemaal een bedreigde soort. Elke kweker wil natuurlijk dat 'zijn' appel een soort is, en de discussie wordt dan ook heel fanatiek gevoerd. Een veel gebruikt criterium is dat een zaailing niet lekker is en een 'echte appel' wel. Dit brengt dan het probleem van smaak in de discussie, wat het niet makkelijker maakt. Wanneer er dan termen als 'schoon ras' over tafel gingen, kreeg ik een beetje kippenvel.

De universiteit Wageningen heeft het probleem opgelost door alleen nog maar soorten te registreren als je er een bepaald bedrag voor betaalt. Dit beperkt de toestroom van nieuwe soorten in het professionele

circuit, maar in verenigingen is dit zo nog niet opgelost. De zaailing/soort-discussie zal nog wel even gevoerd worden, denk ik.

Al met al was het een erg leerzame, uitdagende en gezellige vakantie!

Naschrift

*) De maatschappelijke stage is een verplicht onderdeel van middelbare scholen, ze moet minimaal 12 uur beslaan. Kilian Duijts is leerling van klas 4VC aan het Visser Hooftlyceum in Leiden.

Harm Moek

Malle peren

In Aziatische streken wordt de z.g. Nashi-peer veel geteeld. Daar halen ze een foefje uit met mallen. Ook is het daar heel gebruikelijk dat je elke peer in een vroeg stadium (vlak na de bloei) in een papieren zakje doet. Dit heeft meer te maken met de wijze van gewasbescherming. De bomen en bladeren zien wit van het residu en zo blijven de peren schoon. Fruit telen gebeurt daar op hele kleine perceeltjes, heel arbeidsintensief. Bij de goede AGF-speciaalzaak kan je gewoon Nashi-peren kopen. Ze liggen daar vaak in een papieren servetje met kartelrand.

Marten Pelleboer

2012, een fruitjaar om niet snel te vergeten of juist wel?

Februari 2012. Vorst in Nederland. “Veel schade aan fruitbomen”, konden we lezen in diverse kranten, maar hoe is dat nu verder gegaan?

Laten we nog even teruggaan naar 1985, een vergelijkbaar jaar met warme december/januari-maanden. Dan worden de bomen actief en nemen vocht uit de bodem op, knoppen zwellen en zitten vol vocht. In februari 1985 kwam er plotseling extreme kou (Elfstedentocht eind februari) met alle gevolgen van dien. De knoppen bevroren. Maar wat minstens zo erg was bij fruitbomen en dan vooral de peren, is dat de bast- en houtvaten in de stammen bevroren waren. Aanvankelijk zag men nog niet zo veel aan de boom, de boom liep op zijn reservevoedsel uit. Toen echter in mei/juni de buitentemperatuur ging stijgen, gingen bomen plotseling geel staan en vroeg men zich af hoe dat nou zou komen.

Dit jaar zien we een vergelijkbaar fenomeen. Nu we een week warm weer gehad hebben, ‘trekken’ de bomen het niet meer. Het ‘geel’ of zelfs zwart gaan staan is een

signaal dat de boom in zo’n situatie door beschadigde vaatbundels in de stam een vochtgebrek heeft. Er komt te weinig vocht in de bladeren om een normaal functioneren van dit blad (assimilatieproces) mogelijk te maken, met alle gevolgen van dien. Doorgaans zal zo’n boom niet direct doodgaan, maar hij gaat ‘kwijnen’, zo noemen we dat. Deze toestand zal zich dan volgend voorjaar voortzetten en de boom zal dat jaar minder en kleinere vruchten voortbrengen, zo is de ervaring uit 1985. Beschadigde percelen door vorst zijn destijds versneld vervangen en dat leek achteraf de beste oplossing.

Natuurlijk zijn er grote verschillen geweest in Nederland, zo vroom het dit jaar in week 6 hard in Lelystad, het werd $-22,9$ °C. Met deze lage temperaturen hebben de kweeonderstammen het moeilijk, zeker een kwee C waar alle moderne perenaanplanten op staan. In andere

delen van Nederland heeft het gelukkig minder hard gevoren en kan de schade meevallen.

Wat ons dit jaar ook opvalt, is de enorme schurftaantasting op de gevoelige rassen, rassen als Jonathan en Golden Delicious e.a. zijn werkelijk ‘zwart’ van de schurft op zowel blad als vrucht. Wanneer deze vruchten niet te zwaar aangetast zijn, zijn ze nog goed te consumeren. Komen er grote scheuren en barsten in, dan zal afschillen moeilijk gaan en de verwerking tot appelmoes de enige oplossing zijn. Deze zwaar aangetaste vruchten en blad zouden een infectiebron voor volgend jaar kunnen zijn. Indien u in de gelegenheid bent deze met schurft aangetast blad en vruchten in de herfst uit de aanplant te verwijderen, dan zou dat de infectiedruk (ascosporeuitstoot) voor volgend jaar kunnen verminderen.

Ernstige vorstschade in 20 jaar oude perenbomen.

Jonge Conference, door vorst aangetast.

Het is niet alleen de vorst van februari die een lagere fruitproductie geeft, maar ook de zeer lage temperaturen tijdens de bloei van de kersen en de pruimen. Door deze lage

temperaturen tijdens de bloei vlogen insecten en bijen onvoldoende om tot een goede kruisbestuiving van onze fruitsoorten te komen. De verwachting van Erik Kieftenburg

van Fruit Noord-Holland bv is dat de Nederlandse pruimenoogst dit jaar slechts uit zal komen op 60% van een goede oogst.

Iets positiefs

Is er nog iets positiefs te melden? Ja, een lagere fruitmot-aantasting als gevolg van de lage temperaturen in juli. Daardoor valt de aantasting van de tweede generatie van de fruitmot mee. We hebben op de Fruithof met feromoonval- len twee 'pieken' kunnen

waarnemen, en wel in week 22 en week 26/27. Toen ving we meer dan 10 motten per week per val. Ook de pruimenmot, een vergelijkbaar insect als de fruitmot, eist zijn tol dit jaar. Het verlaagt de productie en zorgt soms voor een forse aantasting.

Opvallend is dit jaar ook dat, met name op de Fruithof, de aantasting van wantsen erg meevalt. Dit zal zeker te maken hebben met de lage temperatuur tijdens en na de bloei. We kunnen er nog aan toevoegen dat de appelwants maar tot een bepaalde vruchtgrootte schade kan veroorzaken. Is de appel de 10/12 mm gepasseerd, dan kan de wants geen 'steekschade' meer veroorzaken. De wants verlaat dan doorgaans ook de fruitaanplant en gaat naar kruidachtige gewassen (waardplanten) zoals aardappels en chrysanten om er maar eens een paar te noemen. De wants komt dan in augustus/september terug naar de fruitaanplant en legt dan de wintereieren die volgend voorjaar uitkomen.

Marten Pelleboer

Bomen gaan 'geel staan' door nachtvorst. Rechts een jonge Saint Remy.

Bijehotel.

Een huis voor de insecten.

De metselbij maakt gaatjes in hout.

Nestelgelegenheid voor metselbijen.

Metselbij.

Koester de metselbijen, zij zijn veel efficiënter voor de bestuiving dan de honingbij

In ons vorige nummer is onderzoek aangehaald waaruit blijkt dat wilde bijen mogelijk belangrijker zijn voor de bestuiving van fruitbomen dan de honingbij. Dit gaat natuurlijk niet op waar een korf met honingbijen in een boomgaard is geplaatst. Dan geldt de macht van het getal die de honingbij doorslaggevend zal doen zijn. Als de weersomstandigheden goed zijn, dan kunnen bijen van een goed volk in korte tijd veel bloemen bezoeken en bestuiven. Maar niet alle volk is een goed volk en bij vroeg bloeiende rassen zijn goede volken noodzakelijk. Vroeg in het voorjaar omvat een goed bijenvolk 15.000 exemplaren. Daarvan blijft tweederde binnen voor de noodzakelijke activiteiten daar, en trekt eenderde eropuit. Als een volk minder sterk is, heeft het binnenwerk meer prioriteit en vliegen en minder bijen uit.

In de meeste hobbyboomgaarden worden geen bijenvolken geplaatst. Daar moeten we het voor de bestuiving meer hebben van solitaire (wilde) bijen, hommels en zweefvliegen. Hoe belangrijk de wilde bij is, blijkt wel uit het volgende. Niet alleen komen ze meer voor dan honingbijen, ze zijn ook maar liefst 120 maal efficiënter voor de bestuiving dan honingbijen. Dit komt omdat ze langere dagen maken, bij lagere temperaturen vliegen en minder nestelactiviteiten hebben. De honingbij vliegt hooguit vier uur per dag vanaf 12°C, de solitaire bijen vliegen acht uur per dag vanaf temperaturen van 8°C, tot 10°C. Daarbij is hun actieradius beperkt tot 500 meter, terwijl de honingbij wel 10 maal verder vliegt. De honingbij blijft niet in de buurt van een kleinere boomgaard, de wilde bij wel. Diezelfde voordelen bieden ook hommels. Vooral de metselbijen

met de namen *Osmia bicornis* (metselbij), vroeger *Osmia Rufa* genoemd en *Osmia cornuta* (gehoornede metselbij) zijn erg nuttig voor de bestuiving.

Metselbijen staan bekend om hun enorm vredelievende gedrag en zijn dus geen enkel probleem voor de mens. Ook in de buurt van kinderen zal deze bij zich vredelievend opstellen en de bestrijding van deze diertjes wordt dan ook vaak afgeraden. De metselbij zal alleen gaan steken wanneer deze zich in een uiterst bedreigende situatie bevindt en op het punt staat hierdoor te sterven. De steken van de metselbij zijn overigens niet pijnlijk. De angel van de metselbij is namelijk zo klein dat de mens dit niet of nauwelijks merkt. Ook laten deze steken geen allergische reactie achter op de huid.

Metselbijen komen aan hun naam door hun wijze van nestbouw. Als bouw materiaal gebruikt de metselbij leem dat met speeksel en water week wordt gemaakt en in de vorm van 2 mm grote kogeltjes naar het nest wordt gedragen. Daar wordt het dan als een soort cement verwerkt. Vrouwtjes van deze soort bouwen hun nesten in langwerpige holle ruimten zoals open voegen, gaten in kozijnen, onder dakpannen, verlaten keverholletjes en boomstronken. In deze ruimten beginnen ze achteraan met een kleine ruimte die ze vullen met stuifmeel en nectar, waarin vervolgens het eitje wordt gelegd. Daarna metselen ze deze ruimte dicht waarna het volgende eitje wordt gelegd op dezelfde manier. Zo metselen en bouwen ze door tot de hele ruimte is gevuld. De eitjes die zijn gelegd, komen na enkele dagen uit en na enkele verpopingen (voor de winter) komen de nieuwe metselbijen uit. Deze metselbijen blijven echter in hun nest tot na de winter. Het vrouwtje legt in de eerste broedcellen vaak eitjes die als dochter uitkomen, de laatste eitjes zijn mannetjes. Deze mannetjes maken dan eerst de weg vrij voor de vrouwtjes.

Gehoornde metselbij.

Hoe maken we goede omstandigheden voor metselbijen? Vooral door het creëren van goede nestmogelijkheden. De metselbij is eenvoudig te lokken door in de tuin een oude boomstronk te plaatsen met geboorde gaten van 0,5 tot 0,8 cm, bij voorkeur naar het zuidoosten gericht. We kunnen ook houtblokken plaatsen met geboorde gaatjes, bundels bamboestokken, houten raten en takkenbossen.

Samenvatting lezing Moderne bijenteelt

In het middagprogramma van de ALV op 7 april houdt Hans Uilenburg een dialezing over moderne bijenteelt. Hij heeft Joop Groenendaal meegenomen, de voorzitter van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging. De spreker legt uit waarom we bijen houden, met welke problemen de imker geconfronteerd wordt en welke oplossingen er zijn. Hij heeft 25 jaar lesgegeven aan hobbyimkers en vanmiddag vertelt hij vol vuur over het leven van de bij en alles wat ermee samenhangt. Het is bijvoorbeeld verbazingwekkend hoe het mogelijk is dat een larve kan uitgroeien tot werkbij of tot koningin, afhankelijk van het soort voedsel dat erin gestopt wordt. Iedereen denkt altijd dat we bijen houden voor de bestuiving van onze landbouwgewassen. Er wordt vaak gezegd dat we niets meer te eten hebben en doodgaan als er geen bijen meer zouden zijn. Dat is niet waar: voor de bestuiving van bijvoorbeeld graan zijn geen bijen nodig. Je hebt windbloeiërs die door de wind bestoven worden. Bijen doen zich te goed aan stuifmeel, bijvoorbeeld van de hazelaar, voedsel voor het bijenvolk.

Bijen zijn van groot belang in de fruitteelt. Een appel heeft vijf hokjes, in ieder hokje horen twee pitten te zitten. De appelbloesem moet dus bestoven worden door tien stuifmeelkorrels. Zijn het er minder, dan ontwikkelt de appel zich niet goed en blijft hij kleiner. De bij vliegt altijd op één soort bloem, bijvoorbeeld de paardenbloem (*Taraxacum officinale*) of appelbloesem. Wil je bijen hebben in de boomgaard, dan moet je opletten dat er geen paardenbloemen in de wei van de buurman bloeien. Als bijen eenmaal vliegen op paardenbloemen, dan gaan ze niet meer over op fruitbomen. Dus voordat je de bijenkasten in de boomgaard zet, moeten de paardenbloemen gemaaid zijn.

Tegenwoordig is de varroamijt een van de grote problemen in de bijenhouderij. Darren hebben deze parasiet verspreid. Doordat darren samen met een koningin en de helft van een bijenvolk uitvliegen in het voorjaar (zwermen), verspreiden ze de mijt. Je wordt constant verrast, soms aangenaam, wanneer blijkt dat propolis, koninginnegelei, een ontsmettende werking heeft bij een wondje, soms onaangenaam, wanneer je geconfronteerd wordt met bijenziekte en bijensterfte.

Na afloop van de lezing overhandigt de voorzitter de twee bijenliefhebbers een fles mede (honingdrank). Aan de reacties was goed te zien dat dit blijk van waardering in de smaak viel.

De aanwezigen kregen een exemplaar van het blad Bijen houden van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging mee naar huis.

Tekst: Marianne van Lienden

Agenda

- 6 okt.: Fruittentoonstelling met gelegenheid tot determineren van meegebracht fruit op de jaarlijkse Appeldag in Beetsterzwaag. Tijd: 13.00 tot 17.00 uur. Locatie: Tropische kas in overtuin van het Lycklemahuis te Beetsterzwaag (dit is het raadhuis, gelegen aan de Hoofdstraat).
- 5, 6 okt.: Tijdens de sap-persdagen bij Gert Smits, Lage Heurnseweg 35, 7095 AL Heurne bij Dinxperlo is de Noordelijke Pomologische Vereniging aanwezig om uw onbekende fruit in te nemen en later te determineren. 10.00-16.00 uur.
- Nadere inlichtingen over het PERSEN zijn te verkrijgen op tel. 0315-654412. Bij een minimale hoeveelheid van 80 kilo kunt u zich aanmelden en wordt uw fruit geperst door Mobipers uit Zoelen, in 5 literpakken, zg. bag in boxpakken (2 jaar houdbaar).
- 6 okt.: Determineren in het Fruitteeltmuseum te Kapelle (Zld). De NPV is aanwezig om bij het determineren te helpen.
- 6, 7 okt.: Souvenirs van Eeuwen, Fruithof. Tentoonstelling van oude fruitrassen door de NPV en diverse activiteiten, o.a. fruit laten persen tot sap. Zie het programma in deze Pomospost en www.fruithof-frederiksoord.nl. Majoor van Swietenlaan 1a, Frederiksoord. Voor info over fruit persen en aanmelding: tel. 0592-355596.
- 21 okt.: De eerste editie van een groot Cider Festival in eet- en drinklokaal MOES (souterrain van kunstcentrum De Appel) in Amsterdam. Prins Hendrikkade 142 sous, Amsterdam (vlakbij Amsterdam CS). Met o.a. een masterclass van de Franse cidemaker Cyril Zangs en een workshop Zelf cider maken van Wouter Bijl (CiderCider) en Raúl Henriquez (Ciderwinkel). Verder pakt de keuken van MOES uit met lekkere cider-spijs-combinaties. Uiteraard is er een keur aan cider te proeven en te koop. Entree: gratis, voor een aantal festivalonderdelen geldt een toeslag. 14.00 tot 19.30 uur.
- 27 okt.: Fruitdag bij de boerderij Welgelegen, behorend bij de borg Verhildersum te Leens (Gr). Met vers fruit uit eigen boomgaard. U kunt uw onbekende fruit laten determineren.
- 27 okt.: Lezing over leifruit in het Fruitteeltmuseum in Kapelle door ir. Joke van de Ban. Naast de historische aspecten wordt aandacht besteed aan de snoei, groei, standplaats en bodemfactoren. 13.00 tot 15.30 uur. Kosten € 10 incl. entree en consumptie. Annie M.G. Schmidtsingel 1.
- 17 nov.: Algemene ledenvergadering NPV. Locatie: Dorpshuis Wilhelminaoord, Linthorst Homanstraat 14, Wilhelminaoord. De agenda-informatie is half oktober op de website van de NPV te lezen.

Verslag algemene ledenvergadering NPV d.d. 7 april 2012

Aanwezige bestuursleden NPV: Charley Erkens, Nico Hovinga, Harm Moek, Gerard Brouwer, Roelf Koning, Heim Nagelhout.

Aanwezige bestuursleden Stichting de Fruithof: Jans Koops, Jan Willem van Nugteren, Fons van Oppenraaij.

Afwezige bestuursleden Stichting de Fruithof: Janny Thijms en Gerard de Rink. Aanwezige leden: Pim Anneveld, Griet Bergsma, Lieuwe Heins, Willy Hollander, Henk Houtman, Tammo Katuin, Harry van der Laan, Erwin Lankheet, Aafke Meinesz, Piet Offringa, Ria Olijslager, Marten Pelleboer, Gerrit Pollard, Jan Schreurs, Albert Smedinga, Marjan Sorgdrager, Marcel Tross, Toos Verdouw en Fré Völlink. Toehoorder: Jet Houtman. Notuliste: Marianne van Lienden.

Locatie: Dorpshuis Wilhelminaoord, Linthorst Homanlaan 14, Wilhelminaoord.

De dag bestond uit een huishoudelijk gedeelte in de ochtend en een lezing over moderne bijenteelt in de middag.

Opening en vaststelling agenda

Voorzitter Charley Erkens heet de aanwezigen van harte welkom. Hij is blij met de grote opkomst. De 30 aanwezigen vertellen in het kort wie zij zijn.

Houtman vraagt of het financieel overzicht van de Fruithof voor de stemming aan de orde kan komen. De voorzitter wil het verzoek in waardoor agendapunt 10 na agendapunt 3 behandeld wordt. Alles schuift één cijfer op.

Notulen algemene ledenvergadering op zaterdag 8 oktober 2011 (in winternummer 2011 van Pomospost)

Griet Bergsma vraagt n.a.v. agendapunt 9 Sluiting waarom het organiseren van een tentoonstelling op persoonlijke titel afgekeurd is. Het bestuur vindt dat zo iets via het bestuur moet gaan. Harm Moek voegt eraan toe dat het een activiteit van de NPV moet zijn.

Foto van het bestuur (bovenaan blz 33): links zit Nico Hovinga. De notulen worden ongewijzigd vastgesteld. De voorzitter bedankt Janny Thijms voor de verslaglegging.

Mededelingen en ingekomen stukken

Er zijn enkele afmeldingen: Jan Veel, Janny Thijms, Gerard de Rink, Joop Leene.

De NPV heeft overleg gehad met POM Noord-Holland over het blad. Het zomernummer wordt een nulnummer voor intern gebruik om te bekijken of uitwisseling van informatie van de beide besturen en redacties goed verloopt; daarna wordt een besluit genomen over de samenwerking van de redacties in de toekomst.

De nieuwe website is in de lucht. Het verschil met de vorige is dat alle bestuursteksten van vergaderingen beschikbaar zijn voor leden na inloggen met een persoonlijk wachtwoord.

NPV en Fruithof organiseren de eerste gezamenlijke presentatie op het terrein van landhuis Schouwenburg in 't Harde op 2 juni a.s.

De ledendag is gepland op 6 oktober a.s., de eerste dag van de Fruittentoonstelling Souvenirs van Eeuwen in Frederiksoord. Dan wordt tevens afscheid genomen van de

bestuursleden die aftreden. Op de extra Ledenvergadering op 10 november a.s. worden nieuwe bestuursleden gekozen.

Ingekomen stuk: een brief van Lubbert Dijk, die bij agendapunt 'Overeenkomst tot samenwerking' wordt voorgelezen.

Presentatie financieel verslag 2011 en begroting 2012 Fruithof

Voorzitter Jans Koops deelt het financieel verslag van de Fruithof 2011 en de begroting 2012 uit en licht het mondeling toe. Zoals bekend blijven de financiën van de NPV en de Stichting de Fruithof gescheiden. Het financieel overzicht over 2011 is nog niet afgerond vanwege de oprichting eind december 2011 van een nieuwe stichting met het Floraliacorso en de Gehandicapentuin waarin de samenwerking van de drie partijen beter vastgelegd is.

De begroting voor 2012 is wel aanwezig, met een te verwachten voordelig saldo van 2200 euro. Er is een vraag over de begroting. Wanneer verschijnen de winst- en verliesrekening en de balans en waar worden zij gepubliceerd? De voorzitter van de NPV heeft hierop geen antwoord en vindt het geen taak voor de NPV. Voorzitter Jans Koops legt uit dat de Fruithof op 15 februari 2012 6300 euro in kas had. Vandaag is het batig saldo 7100 euro.

Op de vraag of de Fruithof geen vergaderkosten heeft, antwoordt de voorzitter van de Fruithof dat het bestuur bij een bestuurslid thuis vergadert, en die kosten worden niet gedeclareerd. Voorzitter Charley Erkens bedankt Jans Koops voor de toelichting.

Overeenkomst tot samenwerking NPV en Fruithof

De 'Overeenkomst tot samenwerking' is de leden toegestuurd per post. Het ingekomen stuk, de brief van Lubbert Dijk, heeft betrekking op punt 5b van de overeenkomst: 'De stichting kweekt en verkoopt fruitbomen en kleinfruit' (blz. 4). Als professionele kweker tekent hij bezwaar aan tegen het kweken van fruitbomen door de Fruithof. Het was beter geweest dat hierover overleg met hem was geweest. Er wordt tegenin gebracht dat de Fruithof geen beroepsmatige kwekerij is, er is een soort kraamkamer met kleine (jonge) bomen, het is kweekmateriaal. De Fruithof heeft slechts de intentie op beperkte schaal fruitbomen te telen om oude rassen veilig te stellen. Het bestuur van de NPV denkt dat het kan. In de praktijk verwijst de Fruithof belangstellenden voor fruitbomen en aanverwante artikelen door naar diverse kwekers inclusief Dijks kwekerij. De heer Dijk heeft entmateriaal van de Fruithof gekregen. Henk Houtman zegt dat POM NH het enthout naar kwekers brengt. De voorzitter vraagt of de kwestie losgemaakt kan worden van de persoon. De Fruithof nodigt beroeps-kwekers uit om de vraag 'hoe gaan we hiermee om' verder te bespreken.

Het tweede punt van de heer Dijk is dat hij tegen de overeenkomst stemt. De voorzitter merkt op dat je op afstand niet kunt stemmen. Procedureel kan het bestuur hier geen gehoor aan geven. Er ontstaat tumult. De vergadering wordt een kwartier geschorst voor overleg. Daarna wordt de brief van de heer Dijk ter kennisgeving aangenomen.

De voorzitter vraagt de aanwezigen om een reactie op de 'Overeenkomst'. Ria Olijslager zet een vraagteken bij de gang van zaken van het stemmen vandaag. De NPV heeft ruim 750 leden; er zijn vandaag slechts 29 leden aanwezig. Zij beseft dat het niet verplicht is een stemmingsquotum aan te houden, maar het was beter geweest de leden schriftelijk te laten stemmen, door middel van het retourneren van een

ingevuld stembiljet. De voorzitter zegt dat vorig jaar al is aangekondigd dat we vandaag stemmen. Iedereen kon reageren, maar dat is niet gebeurd. Het voorstel is afgewezen, we gaan stemmen. Griet Bergsma vindt dat als er een verandering is van statuten, dat je dan een artikel uit het burgerlijk wetboek moet toepassen en daar staat dat je er hier niet over kunt stemmen. De voorzitter denkt dat het wel kan. Volgens Tammo Katuin is stemmen door de wet voorgeschreven. Het bestuur handelt volkomen correct.

Gerrit Pollard merkt op dat door de begrenzingen tussen de Stichting Fruithof en de NPV notarieel vast te leggen, conflicten niet worden voorkomen maar juist worden aangescherpt. De oplossing zit veel meer in goed onderling contact dan in formele regelgeving.

Vanuit de vergadering wordt erop gewezen, dat onder punt 4 het zinsdeel 'door de algemene vergadering van de vereniging vastgestelde randvoorwaarden' (blz. 3), onjuist is. Deze randvoorwaarden zijn in de vergadering van 8 oktober 2011 wel besproken, maar niet door de vergadering vastgesteld. Zie ook de notulen van die vergadering. De voorzitter zegt dat ze in de vergadering van 8 oktober wel zijn vastgesteld, maar hij zal e.e.a. onderzoeken en benadrukt ten overvloede dat er goede afspraken voor samenwerking gemaakt worden.

Het valt Tammo Katuin op dat er twee punten ontbreken in de overeenkomst. Een organisatie wordt opgezet om een vorm van conflictbeheersing te krijgen. Er staat niet in hoe je conflicten oplost. Ten tweede ontbreekt er een paragraaf voor ontvlechting. Je vlecht twee partijen in elkaar, maar wat doe je als het botst, als de ene partij wil stoppen. Terugvallen op wat de vergadering gezegd heeft, volgens de voorzitter en hij belooft een aanpassing van de overeenkomst op dit punt.

Henk Houtman leest niets over de financiële ondersteuning. Als een percentage van de contributie naar de Fruithof gaat, is het helder. De voorzitter vindt dat je de begroting jaarlijks kunt vaststellen. Volgens

de heer Houtman kun je het beter van tevoren regelen. De voorzitter zegt dat je niet weet of er groei is of terugval. Harry van der Laan zegt dat hij vorig jaar de ALV niet wilde bijwonen en in plaats daarvan een brief (zie Pomospost herfst 2011) heeft geschreven met vijf mogelijkheden op een rij voor financiering. Zijn voorkeur gaat nog steeds uit naar punt vier: een vast percentage of deel van de contributie. In dat geval weten beide partijen waar ze aan toe zijn. De voorzitter vindt dat Harry van der Laan de financiële ondersteuning toespitst op een percentage. Griet Bergsma merkt op n.a.v. blz. 2 van de overeenkomst dat er verlies van zeggenschap van leden plaatsvindt. Ze vindt dat de punten genoemd op blz. 3 primair t.b.v. van de Fruithof uitwerken. Voor punt 5 heeft ze geen goed woord over. De voorzitter reageert daarop dat het haar mening is.

Stemming over het voorstel m.b.t. de 'overeenkomst tot samenwerking'

De vraag die voorligt is: wordt het een geheime of openbare stemming? De meerderheid van de leden blijkt voor een geheime stemming te zijn. Jan Willem van Nugteren biedt aan voorzitter van de kiescommissie te zijn, Ria Olijslager assisteert hem. Er wordt op een blaadje papier gestemd met ja, nee of blanco.

Er is onduidelijkheid waarover gestemd moet worden. Komen er eerst wijzigingen uit de vergadering? Het voorstel is als volgt. Er zijn drie punten van amendering:

1. Hoe gaan we om met conflicten? Daartoe wordt een paragraaf voor ontvlechten toegevoegd.
2. Een vast percentage van de begroting van de NPV moet gaan naar de Fruithof. Dit moet uitgewerkt worden.
3. Hoe de verkoop van bomen op de Fruithof geregeld wordt.

De uitslag van de stemming:

Voor: 17, Tegen: 9. Onthoudingen: 3. Hiermee is de overeenkomst aangenomen. De voorzitter bedankt de kiescommissie voor de vlotte afwikkeling.

Algemeen jaarverslag van de secretaris en jaarprogramma 2012

Het jaarprogramma voor 2012 wordt toegelicht. De cursus Ziekten en plagen, ontwikkeld door Jans Koops in samenwerking met Marten Pelleboer, zou in april starten. De uitgave van het cursusboek is uitgesteld wegens het ontbreken van enkele foto's. Dit jaar wordt de cursus op vrijwilligers getest.

Gerard Brouwer geeft informatie over het programma van Souvenirs van Eeuwen. De fruittentoonstelling duurt deze keer twee dagen. De zaterdagochtend is gereserveerd voor NPV-leden. Er worden lezingen georganiseerd. 's Middags gaat de deur open voor het publiek. De opzet is kleinschalig: er wordt eigen fruit en fruit uit Noord-Holland tentoongesteld. Het zal een alfabetische presentatie op stellingen zijn, voor een goed overzicht van de verschillende rassen. Eén vacature bij de vrijwilligers is nog niet vervuld. Gerard Brouwer vraagt of iemand zich nu wil aanmelden.

Het algemeen jaarverslag van de secretaris zal zo spoedig mogelijk, samen met het jaarprogramma 2012, gepubliceerd worden op de website.

Financieel verslag 2011 en begroting 2012 van de NPV

Het financieel verslag 2011 is als bijlage in Pomospost lente 2012 gepubliceerd. De penningmeester, Harm Moek, licht het toe. De begroting is iets bijgesteld i.v.m. de lichte afname van het aantal leden, een trend die het vorige jaar ingezet is.

Verslag van de kascommissie en benoeming nieuwe kascommissie

Griet Bergsma brengt verslag uit. Het andere lid, Joop Leene, is afwezig. De kascommissie is bijeen geweest bij de familie Koops. Zij heeft een keurig gevoerde administratie gezien. Zij vraagt de penningmeester decharge te verlenen. Griet Bergsma blijft zitten, Joop Leene heeft er twee jaar op zitten: er is dus een vacature. De heer Katuin neemt zitting in de nieuwe kascommissie. De jaarrekening 2011 en begroting 2012 zijn hiermee vastgesteld. De

voorzitter bedankt Harm Moek namens het bestuur.

Bestuursverkiezing

Aftredend zijn Lex Kleijn, Harm Moek en Roelf Koning. Lex Kleijn en Harm Moek zijn niet herkiesbaar. Heim Nagelhout is interim-penningmeester tot november. Roelf Koning is herkiesbaar. Er zijn geen bezwaren tegen herbenoeming en hierbij is Roelf Koning herkozen.

Rondvraag

Ria Olijslager wil het boek 'Achterhoeks fruit' onder de aandacht brengen. In de pauze is het te koop. De nieuwe folder van de NPV kan besteld worden bij het NPV-Fruithof Verzendhuis.

Willie Hollander wil graag weten hoe hij inlogt op de website. Jans Koops helpt hem hiermee.

Erwin Lankheer vraagt hoe hij 22 potentiële nieuwe leden kan aanmelden. Hij krijgt voldoende NPV-folders mee.

Roelf Koning vraagt of zich al kandidaten voor nieuwe bestuursleden hebben aangemeld. De voorzitter antwoordt dat er wel wat geïnteresseerden zijn. Een aantal bestuursleden zal in beide besturen gekozen worden waardoor je minder kandidaten nodig hebt. Het bestuur zoekt ook buiten het noorden naar kandidaten, omdat de helft van de NPV-leden uit andere delen van het land komt.

Griet Bergsma houdt zich bezig met pomologie in Friesland, met typisch Friese rassen. Er zijn problemen met Auke Kleefstra van Fruit yn Fryslân. Haar is gevraagd onder eigen naam samen met Aafke Meinesz aanspreekpunt voor Friesland te willen zijn. Zij krijgt daarvoor subsidie van de provincie via 'It Griene Nêst'.

Harm Moek stelt namens de redactie van Pomospost de vraag of er leden zijn die geschikte artikelen voor het blad willen opsturen. Hij bedankt voor de samenwerking en hoopt allen nog eens terug te zien.

Er wordt gevraagd wat de leden vinden van de Pomospost nieuwe stijl. Marten Pelleboer vindt dat de laatste Pomospost op de goede weg is, met diverse pomologische

onderwerpen. Volgens hem gaat de kwaliteit van de foto's verloren door het matte papier, hij vindt het een achteruitgang. Harm Moek reageert hierop. Hij zegt dat het ligt aan het FSC-papier.

Een vogel op het voorkaft wordt niet gewaardeerd. Marjan Sorgdrager mist een appel voorop. Er wordt opgemerkt dat het kwartaalblad al twee keer te laat verschenen is. Henk Houtman mist de agenda. Er staan entdagen in van niet-NPV-ers.

Sluiting

De voorzitter bedankt allen voor de constructieve vergadering en hoopt dat iedereen weer aanwezig zal zijn op de najaarsvergadering. Daarna sluit hij de vergadering.

Vruchtboomkwekerij
G. Snel
eigen kwekerij sinds 1924

Het adres voor al uw vruchtbomen

breed assortiment
ook in zware bomen
oude rassen
kleinfruit, bessen enz.
persoonlijk advies

Huizerstraatweg 2 voor, Naarden
telefoon: 035-5253712 / 06-22315559
bezoek onze website: www.fruitbomenkwekerij.nl

Lubbert Dijk, Baggelveld 2, 9312 VE Terheijl

kwekerij "de Baggelhof"

- Historische hoogstamfruitbomen
- Levering onderstammen ism F. Kuiper BV
- Vermeerderen van fruitrassen
- Enten en oculeren op verzoek
- Levering van kleinfruit
- Flora inventarisatie
- Snoeiwerkzaamheden
- Advisering:
 - aanleg boomgaard
 - heg
 - grasland beheer
 - natuurontwikkeling
 - aanleg poelen
 - inrichting moestuinen
 - erf inrichting
 - landschappelijke beplanting
 - aanleg wijngaarden

Mobiel: 06-11518397

E-mail: lubbert@baggelhof.nl

Website: www.baggelhof.nl

Alternatieve Boomkwekerij

Boomkwekerij
Hendrik ten Elsen

Wij geven u persoonlijk een deskundig en uitgebreid advies over het ruime assortiment oude vruchtboomrassen.

U bent van harte welkom maar belt u eerst even.

Tevens voor advies en uitvoering aanleg en onderhoud van boomgaarden.

tel.: 0545-293065 e-mail: boomkwekerijtenelsen@planet.nl
Kempersdijk 50A, 7161 RG NEEDE

Verkoop van onze produkten in Noord-Nederland wordt verzorgd door kwekerij "de Baggelhof".
Voor informatie: www.baggelhof.nl

Bezoek ook onze website: www.tenelsen.nl

J. Bruin Midwoud
KLIMMATERIALEN

DRIEPOOTLADDERS
DIVERSE LENGTES LEVERBAAR

Buurt 21A, Midwoud
Postbus 19, 1679 ZG Midwoud
Telefoon: 0229 - 201 212

HOOGSTAMFRUITBOMEN

in West-Vlaanderen

met meer dan 100 rasbeschrijvingen

Boordevol informatie over hoogstamfruitbomen.

Inhoud o.a.: plannen voor het planten, soorten rassen, ziekten en plagen, planttips, oogsten enz. 216 bladzijden fruitplezier.

Een e-mail met uw adres naar: info@npv-pomospost.nl is voldoende.

Slechts € 8.- incl. porto

De Wiltfang

Goed tuingereedschap per post

www.dewiltfang.nl

0346 - 218111 voor catalogus
Postbus 41, 3738 ZL Maartensdijk

Kandidaat-bestuursleden stellen zich voor

Marianne van Lienden

Mijn naam is Marianne van Lienden-Geenen en ik woon in Mantinge (gemeente Midden-Drenthe). Ik ben geboren in Den Haag in 1950, heb er de aktes Nederlands M.O. A en B behaald en 18 jaar als lerares Nederlands gewerkt op de Opleidingschool voor Kleuterleidsters die later opgegaan is in de pabo.

In het kader van de spreiding van rijksdiensten moest mijn man, die bij KPN werkte, als één van de laatsten in 1991 naar Groningen. Het voelde als emigreren, maar wat bleek: wonen in het noorden met zijn rust en ruimte beviel (en bevalt nog steeds) uitstekend. Voor mij was er helaas geen betaald werk. Ik besloot van mijn hobby mijn beroep te maken en koos de deeltijdopleiding tot hovenier in Frederiksoord, omdat deze opleiding in twee jaar afgerond kon worden en studeren in 'Frederiksoord' kwaliteit

betekende. Ik heb een tuinontwerpbureau gehad totdat ik in 2001 verhuisde van dorp naar buitengebied, nog rustiger. In Mantinge onderhoud ik samen met mijn man de tuin. Er zijn twee boomgaarden, en verspreid door de tuin zijn ook vruchtbomen geplant, in totaal 25 stuks. In dat jaar ben ik lid geworden van de NPV. Sinds 2006 ben ik actief op de Fruithof en help daar mee met het onderhoud van de collectieboomgaard. Ik verzorg het NPV-Fruithof Verzendhuis, wat inhoudt dat ik de bestellingen van brochures en cd-roms die binnenkomen via de website van de Fruithof en de NPV, vanaf mijn woonadres verstuur. Enkele jaren geleden ben ik begonnen als notulist bij de bestuursvergaderingen en algemene ledenvergaderingen. Ook zet ik sinds kort verslagen en notulen op de nieuwe website. Als bestuurslid zal ik me bezighouden met het beheer van de NPV-bibliotheek.

Tamme Katuin

Een verhaal over mezelf zou natuurlijk moeten beginnen met het eten van een peer en dan volgt een uitvoerige levensbeschrijving met vele wederwaardigheden daarbij. Dat sla ik over, maar een uitvoerige beschrijving in drie delen is te vinden op de website www.katuin.eu onder Tamme Katuin.

Oftewel, samengevat: Ik ben geboren in Westerwolde, Groningen, ik beheers het GGG (Goud Geef Grunnegs). Via allerlei avondschoolen heb ik naast het werken met de schep, draaien van metaal geleerd.

Ook Werktuigbouw gestudeerd en tenslotte Nederlands Recht. Ik heb nog steeds een juridisch kantoor.

Ik woon sinds 1977 in de Noord-oostpolder. Mijn relatie met het fruit volgt nu.

Mijn vader en ome Rieks deden al in snoeien en in fruitbomen. Spuiten deden ze ook met een vat met een pomp erop. Als resultaat van hun inspanningen was mijn grootvader een van de weinigen met een kleine boomgaard. "Zunde van 't laand", zei oom Ap de oudste broer. Succesvol waren ze niet. Gebrekkig gereedschap, door mijn vader gereedschap der diakenen genoemd, matige middelen en wel heel aparte opvattingen over fruit. Misschien was dat de oorzaak. Nou

was Westerwolde ook niet bepaald een fruitstreek. De boomgaard was door mijn vader en ome Rieks voorzien van geënte vruchtbomen. Daaraan kwamen appels aan, heel veel en heel zuur. Niemand wist er

iets mee te beginnen. Later bleek het om Bramley Seedling te gaan. Nu ben ik er verzot op en weet ik dat je er veel van kan maken. Maar toen lustte zelfs de geit ze niet. De druiven, de pruimen en de peren kwamen ook niet boven het experimenteerstadium uit. Met Jan Menks hadden ze wel succes. Vooral de vrouw van de tandarts vond ze lekker, zei Ome Rieks.

Later, in 1967, kwamen we in Rump in de Betuwe midden tussen het fruit. Van Hekman en Kees Noom leerde ik alles over het fruit. Toen we naar de polder gingen verhuizen, haalde ik nog snel een paar stooferen, Saint Remy en Brederode. Mijn dochter stond er bij en vroeg: wanneer komen er nu peren aan, papa? Ik zei: over 15 jaar, Nathalie. Inderdaad, 15 jaar later hadden we stooferen.

Nu heb ik in Hongarije alles: perziken, pruimen, appels, peren, walnoten, bessen, moerbeien en kersen. Ik maakte kennis met de Fruithof toen mijn inmiddels volwassen dochter mij een snoeicursus voor mijn verjaardag gaf. Want, zei ze, je vader kon niet snoeien maar wat jij met die pruimenbomen hebt

gedaan slaat alles. Zo werd ik vriend van de Fruithof.

Natuurlijk zijn er nog wel meer anekdotes maar hierbij wou ik het maar laten. Overigens vind ik de Groninger kroon (de appel uit Veenendam) een appel van niks.

Marcel Tross

Mag ik mij even voorstellen aan de NPV-leden die mij nog niet kennen?

Mijn naam is Marcel Tross en ik woon in Neede, daar heb ik ook mijn boomgaard met diverse oude fruitrassen die ik al zeker 25 jaar lang nu promoot voor aanplant en onderhoud.

Mijn dagelijkse bezigheden zijn landschapsbeheer en inrichting, teeltadviseur van biologische groenten en kleinfruit, bodem en bemesting, hovenier.

Mijn passie voor oude fruitrassen is vooral gericht op smaak, boomvorm (denk hierbij maar eens aan de karakteristieke vorm van een oude Bramley's Seedling of van de peer Legipont.

Daarnaast ben ik actief op zoek naar oude, bijna vergeten, fruitrassen om deze weer te enten of te oculeren en ze dan vervolgens weer een plaatsje terug te geven in ons Nederlandse landschap.

Ook ben ik regelmatig op stap voor de NPV om deze club onder de aandacht te brengen van mensen zodat we als NPV niet in de vergetelheid raken.

Voor het bestuur van de NPV wil ik dan ook graag mijn energie inzetten om er een bloeiende club van te maken voor de toekomst.

4 keer per jaar de Pomospost in huis!

Bij lidmaatschap van de NPV

De NPV heeft als doel het opsporen en in stand houden van oude fruitrassen. Een belangrijke taak daarbij is het geven van advies over aanplant en onderhoud.

Als u vragen heeft kunt u contact opnemen met de vereniging. Met uw lidmaatschap (€ 30,- per jaar) steunt u de vereniging en krijgt u daarnaast leuke voordelen en ontvangt u vier keer per jaar ons magazine.

Ook lid worden? Stuur dan even een e-mail met uw naam en adres naar onze ledenadministratie. E-mail: nico-zushovinga@hetnet.nl

Vruchtbladrollers

(Tortriciden)

De vruchtbladrollers ontle-
nen hun naam aan de ei-
genschap van deze rupsen
om een blad met behulp van een
spinseldraadje in zijn geheel of ge-
deeltelijk op te rollen en enkele bla-
deren aan elkaar te hechten of een
blad aan een vrucht te spinnen. In
dit spinsel is dan gewoonlijk een
rupsje aanwezig. Ze beschadigen
doorgaans niet alleen de bladeren,
maar ook de vruchten en hoewel
deze beschadiging slechts opper-
vlakkelig is, is er wel degelijk een
schade.

Er kunnen verschillende soorten
bladrollers in de aanplant voorko-
men. De belangrijkste zijn:

- Vruchtbladroller
- Heggenbladroller
- Grote appelbladroller
- Rode knopbladroller
- Grauwe knopbladroller

De eerste is het meest bekend en
brengt ook de meeste schade voort.

Vruchtbladroller (*Adoxophyes orana*)

Deze bladroller is eigenlijk de ge-
vaarlijkste op onze vruchtbomen
en kan veel schade veroorzaken. De
vruchtbladroller is polyfaag, wat
wil zeggen dat ze ook op andere ge-
wassen voorkomt zoals de els, berk,
populier, sering en liguster.

Leefwijze

De vruchtbladrollers overwinteren
als rups, ingesponnen in een spin-
sel, op beschutte plaatsen in de
boom. Ze worden begin maart ac-
tief en zijn zeer beweeglijk. Ze eten
van de uitlopende knoppen en later
staan de bloemclusters en het prille
blad op het menu. De verpopping
van de rups vindt plaats begin mei
bij aanvang van de bloei. Vlak voor
het stadium van verpoppen,

spinnen de rupsen bloemknoppen
en blaadjes aaneen om zich daarin
te verschuilen.

De vlindermotjes van de eerste ge-
neratie verschijnen eind mei begin
juni. Het paren vindt plaats in de
avonduren, als de temperatuur
rond de 13 oC is. Zij leggen de geel
gekleurde eieren aan de onderzijde
van het blad in groepjes van onge-
veer 125 stuks. Deze zogenaamde
eispiegels hebben een grootte van 3
tot 10 mm. Na ongeveer 10 dagen
komen de rupsen tevoorschijn. Ze
verspreiden zich over de bladeren
waarop de eitjes zijn gelegd en er
vindt skeletvreterij plaats. Tijdens
deze vreterij zitten de kleine rupsjes
goed verscholen onder een vuilwit
spinseltje, dat tegen de onderzijde
van het blad langs de nerven is ge-
sponnen. Dit beeld ziet men vooral
in de scheuttoppen.

Naast deze bladbeschadiging wor-
den ook de jonge vruchten aange-
tast. Bij voorkeur daar waar de
vruchten elkaar raken. Wordt op
een andere plaats de vrucht aange-
tast, dan is dat meestal te herken-
nen aan een blaadje dat aan de
vrucht vastgesponnen is.

In de zomer vindt de verpopping
plaats. Eind juli, begin augustus
verschijnen de motjes van de twee-
de generatie. Deze leggen eitjes en
de rupsen die hieruit ontstaan ge-
dragen zich niet elk jaar gelijk. Dit
is afhankelijk van de weersomstan-
digheden. In een droge nazomer is
de schade veel ernstiger dan in een
die nat en koud is. In het laatste ge-
val gaan ze zonder al te veel schade
in de winterspinsels. In warme ►

Schade door de rupsen van de tweede generatie.

Vruchtbladroller - *Adoxophyes orana*.

Rups van vruchtbladroller.

Bij elkaar gesponnen blad.

droge zomers is er zelfs kans op een derde generatie.

De schade door de rupsen van de tweede generatie is in het algemeen minder ernstig en meer oppervlakkig dan van de eerste generatie en wordt aangeduid als 'snoepvreterij'. Voor de winter zoeken de rupsjes, in de buurt van een vergaffeling van takken, een plekje waar ze zich inspinnen in een spinseltje. Zodra de knoppen volgend jaar uitlopen (eind maart, begin april) worden deze rupsjes weer actief en begeven ze zich weer naar de groene delen. In die tijd kan de rups verward worden met de rups van de Kleine wintervlinder.

Herkenning

Het volwassen insect is een klein vlindertje, bruin met enkele donkerbruine banden over de voorvleugels. De motjes zijn ongeveer 2 cm groot, de mannetjes zijn iets kleiner. De rupsen zijn vuilgroen met een lichtbruine kop, halsschild en lichtbruine poten. De eitjes kan men aantreffen op de bladeren en vruchten van appel en peer, in hoopjes van 30 tot 125 stuks en zijn typisch geel van kleur. Op een later tijdstip zijn er zwarte puntjes te zien: dit zijn de koppen van de rupsen.

herkenningspunten volgroeide bladrollers				
soort	rug	kop	halsschild	borstpoten
bladrollers				
Vruchtbladroller (<i>Adoxophyes orana</i>)	groen tot donker olijfgroen	lichtbruin tot honinggeel	lichtbruin	lichtbruin
Leverkleurige bladroller (<i>Pandemis heparana</i>)	groen	lichtgroen	lichtgroen meestal met donkere zijdevlekken	lichtgroen
Grote appelbladroller (<i>Archips podana</i>)	groen tot donkergroen	glanzend kastanjebruin	zwart-bruin met donkere achterrand en witte voorrand	bruinachtig
knopbladrollers				
Grauwe knopbladroller (<i>Hedya nubiferana</i>)	donker olijfgroen met glanzende zwarte wratten	zwart	zwart	zwart
Rode knopbladroller (<i>Spilonota ocellana</i>)	vuil roodbruin	zwart	zwart-bruin	bruinachtig
heggebladrollers				
Heggebladroller (<i>Archips rosana</i>)	groen, soms blauwachtig (afhankelijk van voedsel)	donker kastanjebruin	donkerbruin	bruinachtig

Vruchtbladroller.

Grauwe knopbladroller.

Leverkleurige bladroller.

Rode knopbladroller.

Grote bladroller.

Heggebladroller.

Vruchtafwijking doordat rupsjes de schil beschadigen.

De beschadiging is te herkennen aan een onregelmatig skeletteren van het blad en ook aan de onregelmatige vretelij aan de schil van de vruchten. Het aanvreten van de vruchten geeft weer aanleiding tot schimmelvorming, onder andere van monilia. Oorwurmen, die normaal geen gave vruchten aantasten, zien nu hun kans schoon om aan de randen van de vruchtbeschadigingen te eten wat het schadebeeld versterkt. Aan het schadebeeld is moeilijk vast te stellen welke bladroller aan het werk is geweest.

Bestrijding

Het is bij de bestrijding van vruchtbladrollers belangrijk dat u weet welke soort het is omdat het juiste bestrijdingstijdstip niet voor alle bladrollers gelijk is. Het vaststellen van de soort kan met behulp van feromoonvallen.

Natuurlijke vijanden zijn goede helpers in de bestrijding van vruchtbladrollers. Evenals bij de bestrijding van overige rupsen kan aanbrengen van mezenkastjes en oorwurmpotten zinvol zijn. Oorwurmen, maar ook roofwantsen eten veel en het liefst jonge rupsen. Verder kan men, wanneer de aanplant niet te groot is, in juni de sigaarvormig opgerolde bladeren tijdig wegnemen. Hiermee wordt het ontstaan van een volgende generatie voorkomen.

Er kan worden gespoten met het biologisch bacteriepreparaat *Bacillus thuringiensis*. Dit middel werkt zeer selectief en spaart de nuttige insecten en bijen. Het middel wordt op het blad gespoten. Als de rupsen voldoende bacteriën binnen hebben gekregen gaan ze na korte tijd dood. Jonge rupsen zijn gevoeliger dan oudere rupsen. De werking is het meest optimaal bij temperaturen boven de 15 °C. In verband met de verkrijgbaarheid van dit middel (bewijs van vakbekwaamheid nodig) zult u een hovenier moeten inschakelen.

Jans Koops

AUKE KLEEFSTRA

Fryslân

Boskwei 1A (Bosweg)
9262 SX, Sumar
mobiel: 06 - 50972593
telefoon: 0566 - 631588
e-mail: arkleefstra@zonnet.nl

Zuid-Holland

Floreslaan 3
3131 NA, Vlaardingen
mobiel: 06 - 50972593
vlaardingen@vruchtboom.nl

Vruchtbomen in een zeer uitgebreid sortiment

Bezoek ook onze websites: www.vruchtboom.nl en (o.a. voor de openingstijden) www.vruchtboom.nl/vlaardingen.html

Van der Kooy Jubbega

Het adres in Nederland voor:
Zelf wijn, bier en kaas maken

Open van dinsdag t/m vrijdag
10.00—18.00 uur
Zaterdags van 10.00—17.00

Compleet assortiment voor de
wijnmaker:

Flessen, gisten, hevels, vaten,
kurken, sapstomers, fruitpersen,
fruitmolens.

Alle grondstoffen voor de
bierbrouwer:

mouten, granen, hopen, bier-
kits, moutextracten, hogedruk-
vaten, starterkits, maaisketels
etc.

Voor de kaasmakerij: kaaszuur-
sel, stremsel, kaasvaatjes etc.

Tevens:

Destilleerkolommen, platbo-
demkolven, eccenses etc.

www.vanderkooyjubbega.nl

Assortiment Laan- en Vruchtbomen

Tevens uw leverancier voor uw gehele
erfbepanting

Kijk voor meer plantinformatie op
www.boomkwekerij-veldhuis.nl

Particulieren welkom op zaterdagmorgen
volgens afspraak

correspondentieadres: Kastanje 10, 8141 TA, Heino
kwekerijadres: Tibbensteeg 2, 7722 JS, Hoonhorst

telefoon: 06-429 234 99
fax: 0572-394 693

e-mail: info@boomkwekerij-veldhuis.nl
meer weten: www.boomkwekerij-veldhuis.nl

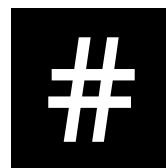
Marcel Tross Pomoloog

Advisering in:

- ◆ Aanleg en onderhoud
- ◆ Boomgaarden, boominspectie
- ◆ Vitaliteits-onderzoek
- ◆ Bodemanalyse
- ◆ Cultuurtechniek

Koeweidendijk 25, 7161 RJ Neede
Telefax: 0545-293003, mobiel: 06-22330626
E-mail: info@pomoloog.nl
www.pomoloog.com

ART DIRECTOR
LARS VAN HEMMEN

*“Vaak kunnen we met het denken
enkel redenen verzinnen
om iets niet te doen,
terwijl het gevoel het juist goedkeurt.”
- LvH 2008 -*

Mobiel: 06 - 13 888 467
mail@larsvanhemmen.nl
www.larsvanhemmen.nl

COMMUNICATIE - FOTOGRAFIE - GRAFISCH ONTWERP

Databank TUiN

De databank TUiN maakt het oeuvre van de belangrijkste Nederlandse tuin- en landschapsarchitecten (1570 t/m de 20ste eeuw) in de collectie TUiN toegankelijk, samen met alle informatie uit de Gids voor de Nederlandse tuin- en landschapsarchitectuur. De invulling van de databank TUiN is in volle gang. Momenteel kent de Collectie TUiN 35 deelcollecties waarvan de onderstaande inmiddels in de databank TUiN zijn verwerkt:

- het oeuvre van Leonard A. Springer (1855-1940); documentatie over andere en oudere tuinen, parken en buitenplaatsen; een deel van zijn 17de- t/m 19de-eeuwse prentencollectie
- het oeuvre van Mien Ruys (1904-1999) [exclusief de calques; sommige tuinen zijn om privacy-rendelen afgeschermd]
- van John Bergmans (1892-1980)
- van Hein Otto (1916-1994)
- van K.C. van Nes [en zoon] (1876-1952)
- van Catharina Polak-Daniels (1904-1989)
- van J.H.R. [en mw.] van Koolwijk (1916-1984)
- van TLU Landschapsarchitecten: Jan Kalff (1933-) en Hans Warnau (1922-1995) [exclusief de calques]
- de villatuinen van R.T. Boon (1900-1985)
- de Photo-tentoonstelling van de Bond der Nederlandse Tuinarchitecten (1940-1941)
- de landschapsplannen voor ruilverkavelingen van Staatsbosbeheer (1954-1980)

Zie: <http://library.wur.nl/WebQuery/tuin>

Beeldenbank ziekten en plagen

Op de beeldenbank ziekten, plagen en onkruiden van de AOC Raad kunt u uitgebreid zoeken naar afbeeldingen van ziekten, plagen en onkruiden in de fruitteelt en tuinbouw. De AOC Raad is de brancheorganisatie van alle Agrarische Opleidingscentra. De beeldenbank is tot stand gekomen met medewerking van het Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (Wageningen UR). De beeldenbank wordt regelmatig aangevuld met nieuwe items en soms worden ook complete nieuwe collecties toegevoegd. Zie <http://databank.groenkennisnet.nl/>.

De afbeeldingen zijn als volgt gerubriceerd.

- Ziekten en plagen
- Gebreksziekten
- Natuurlijke vijanden
- Onkruiden
- Herbicidenschade

Fruitteelt voor iedereen

Nieuw verschenen: 'Fruitteelt voor iedereen'. Het boek, met als ondertitel 'een handleiding voor iedere fruitliefhebber', is geschreven door oud-tuinbouwvakleraar Jan Freriks. Het omschrijft in ruim 200 pagina's, geïllustreerd met fullcolour foto's en prachtige tekeningen, de meeste in Nederland nog geteelde fruitsoorten en de daarbij behorende teeltmethoden. Ook geeft het informatie over plantadvies, bemesting, onderhoud, gebruikswaarde, vormsnoei, enz.

Het boek is een bewerkte en geactualiseerde heruitgave van een uitgave uit 1980 met dezelfde naam, die alleen nog antiquarisch te verkrijgen is.

U kunt het boek bestellen door € 22,50 (incl. € 5,00 verzendkosten) over te maken, o.v.v. uw naam en adres, op bankrekeningnr. 12.61.41.592 t.n.v. Nationaal Fruitpark Ochten.

Kersenkwardaart

Ingrediënten

- 1 el rum
- 2 eieren
- 500 g kwark
- 100 g suiker
- 500 g kersen
- 1 zakje vanillesuiker
- 1 pak bladerdeeg
- scheutje sap van een halve citroen

Oventemperatuur:

- Bodem: Elektrische oven: 200° C
- Bodem: Heteluchtoven: 180° C
- Bodem: Gasoven: stand 4
- Taart: Elektrische oven: 180° C
- Taart: Heteluchtoven: 170° C
- Taart: Gasoven: stand 3-4

Bereidingswijze:

- Bekleed een met bakpapier bedekt bakblik met 9 ontdooide plakjes bladerdeeg. Snijd het tiende plakje bladerdeeg in 10 dunne reepjes en leg deze langs de rand. Prik het deeg met uitzondering van de rand met een vork in.
- Bak de bodem tien minuten voor.
- Splits de eieren. Meng eigeel, kwark, 75 g suiker, citroensap, rum, vanillesuiker goed door elkaar.
- Sla het eiwit met de resterende suiker stijf en meng dit voorzichtig door het kwarkmengsel. Verdeel het mengsel over de deegbodem.
- Was en ontpit de kersen en verdeel deze over het kwarkmengsel.
- Bak de kersenkwardaart gaar in een voorverwarmde oven.

Kersencheesecake

Bij een gezonde levensstijl hoort meer fruit en groenten. Er zijn veel gezonde en lekkere recepten met fruit. Deze cheesecake is eenvoudig te bereiden.

Ingrediënten

- 225 gr roomkaas, zacht
- 1 (397gr) blikje gezoete gecondenseerde melk
- 5 eetlepels citroensap
- 1 theelepel vanille-extract
- 1 (23 cm) kant en klare taartbodem (of maak zelf van koekkrumels en boter)
- 600 gr blikje kersenvulling (of compote van verse zure kersen)

Bereiding

Doe de zachte roomkaas in een mengkom. Voeg gecondenseerde melk, citroensap en vanille toe. Mix tot het goed gemengd is. Schenk mengsel over de voorbereide taartbodem. Zet 5 uur in de koelkast. Niet invriezen! Verdeel de kersenvulling over de cheesecake.

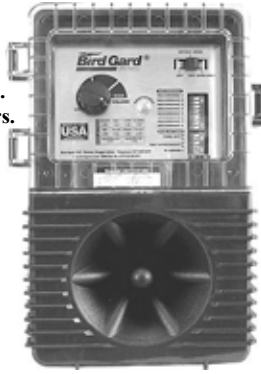
Een toef slagroom is misschien minder gezond, maar wel erg lekker.

Country Winery

Voor verkoop van:

- * Resistente & bijzondere druivenplanten.
- * Bijzondere fruitplanten & oude fruitrassen.
- * BirdGard & Birdchaser vogelverschrikkers.
- * Nederlandse wijnen & wijnproducten.
- * Wijnproeverijen & cursussen.
- * Zorgkwekerij.

Jipkesbeltweg 42 Nijverdal - Hulsen.
Tel. 0548-623657, Mobiel: 06-38780384
www.Countrywinery.nl
E-mail : countrywinery@gmail.com
Geopend: donderdag, vrijdag en zaterdag
van 10.00 tot 17.00

Boomconsult

Boomverzorging Advies en beheer

Meer dan 25 jaar ervaring in:

vakkundig snoeien van alle (vrucht) bomen
takken versnipperen
vellen van gevaarlijke bomen
stobben frezen
aan – en verplanten
onderzoek en objectief advies
verzorging aanvraag kapvergunning

Boomconsult
De Welhaak 62
7887 HM Erica.
telefoon: 06-55 75 7635

biologische hoogstamboomkwekerij

De Sterappel

Veel oude
fruitboomrassen
Ook grote maten
verkrijgbaar

Wij zijn geopend van november tot en met april
vrijdag en zaterdag van 09.00 - 18.00 uur

Kees van Leeuwen
Weiweg 7, 4064 CJ Varik

telefoon: 06 219 540 18
telefax: 0344 652754

e-mail: sterappel@versatel.nl

Bezoek ook onze website: www.desterappel.nl

F. Kuiper B.V.

BOOMKWEKERIJEN SINDS 1886

Postbus 57 9640 AB Veendam
tel. 0598-619410. fax: 0598-619136
e-mail: f.kuiperbv@veendam.nl

Dé leverancier van vruchtboomonderstammen, ook biologisch, geteeld op onze kwekerijen in Groningen en Flevoland.

Verkoop aan particulieren en pomologische verenigingen ook mogelijk via kwekerij "de Baggelhof".
E-mail: lubbert@Baggelhof.nl

Snoeibedrijf De Boomgaard

Voor:

- Deskundig snoeien van uw vruchtbomen
- Hulp/begeleiding bij snoeien (ook voor uw tuin)
- Snoeiadvies op maat
- Advies en onderhoud erfbeplanting
- Snoeicursus (individueel / groep)
- Meer....

T.050-5281399 M.06-25191441 info@snoeideboomgaard.nl

www.snoeideboomgaard.nl

VRUCHTBOMEN EN KLEINFRUIT

biologisch - dynamische
KWEKERIJ
DE VROLIJKE NOOT

Oosterbutenweg 2
8351 GH Wapserveen
tel / fax 0521- 321580
www.devrolijkenoot.nl

Skal 6148

verkoop van november tot mei
vrijdag en zaterdag van 9.00 - 17.00 uur

12^e Souvenirs van Eeuwen

**Historische
Fruitrassen Tentoonstelling**

Fruithof Frederiksoord 6 en 7 oktober 2012

NIÖV

